

DNB Livsforsikring AS

**Rapport om solvens og finansiell
stilling (SFCR)**

12.04.2019

2018

DNB

SAMMENDRAG	3	B. SYSTEMET FOR RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL	11	C. RISIKOPROFIL	18	E. KAPITALSTYRING	29
A. VIRKSOMHET OG RESULTATER	5	B.1 Generell informasjon om systemet for risikostyring og internkontroll	11	C.1 Forsikringsrisiko	18	E.1 Solvenskapitalen	29
A.1 Virksomhet	5	B.2 Krav til egnethet	12	C.2 Markeds- og kredittrisiko	20	E.2 Solvenskapitalkravet og minstekapitalkravet	31
A.2 Resultater fra forsikringsvirksomhet	7	B.3 Systemet for risikostyring, herunder egenvurdering av risiko og solvens	13	C.3 Likviditetsrisiko	24	E.3 Bruk av den durasjonsbaserte undermodulen for aksjerisiko ved beregningen av solvenskapitalkravet	31
A.3 Resultater fra kapitalforvaltningsaktiviteter	9	B.4 Systemet for internkontroll	16	C.4 Operasjonell risiko	24	E.4 Forskjeller mellom standardformelen og benyttede interne modeller	31
A.4 Resultater fra andre aktiviteter	10	B.5 Internrevisjonsfunksjonen	16	C.5 Andre vesentlige risikoer	24	E.5 Brudd på minstekapitalkravet og brudd på solvenskapitalkravet	31
A.5 Annen relevant informasjon	10	B.6 Aktuarfunksjonen	16	C.6 Annen relevant informasjon	25	E.6 Annen relevant informasjon	31
		B.7 Utkontraktering	16	D. VERDIVURDERING FOR SOLVENSFORMÅL	26		
		B.8 Annen relevant informasjon	16	D.1 Eiendeler	26	VEDLEGG	32
				D.2 Tekniske avsetninger	26		
				D.3 Andre forpliktelser	28		

Sammendrag

BAKGRUNN

Rapport om solvens og finansiell stilling (SFCR) er en del av årlig offentliggjøring av informasjon som forsikringsselskaper er pålagt. Opplysninger om DNB Livsforsikring AS (DNB Liv) sin solvenskapital, solvenskapitalkrav og selskapets finansielle stilling fremkommer også i DNB og DNB Livs regnskapsrapportering. Offentliggjøring av informasjon skal gjøre det mulig for kunder, investorer og myndigheter å vurdere forsikringsselskapets betalingssevne, risiko i virksomheten og hvordan forsikringsmidlene forvaltes.

Rapport om solvens og finansiell stilling behandles av styret i DNB Liv før offentliggjøring. Rapporten er ikke underlagt revisjon.

VIRKSOMHET OG RESULTATER

DNB Livsforsikring AS er et 100 prosent eiet datterselskap av DNB ASA med konsesjon til å drive livsforsikringsvirksomhet. Selskapet tilbyr livsforsikring og pensjonssparing i Norge. All virksomhet i DNB Liv er organisert som del av forretningsområdet Wealth Management and Insurance.

DNB Liv oppnådde et resultat etter skatt i 2018 på 1,57 milliarder kroner, hvorav 1,4 milliarder kroner deles ut som utbytte. Selskapets forvaltningskapital (sum eiendeler) var på 315 milliarder kroner per 31. desember 2018, hvorav 282 milliarder kroner var kundemidler. Kundemidler til forvaltning økte innenfor innskuddspensjon, mens garanterte pensjonsforpliktelser ble redusert.

DNB Liv tilbyr produkter som gir økonomisk trygghet for kundene. Styring av risiko og kapital er en viktig del av virksomheten og skal bidra til at kundenes pensjonsmidler både er sikret på en god måte og slik at pensjoner og erstatninger kan utbetales til forsikringstakerne i henhold til inngåtte kontrakter.

Premieinntekter fra Innskuddspensjon og risikoprodukter (i hovedsak uførepensjon og ulike personaldekninger) utgjør 71,7 prosent av selskapets samlede premieinntekter. De samme produkters andel av kundemidler utgjør 25,7 prosent. Fripoliser utgjør 47 prosent av samlede kundemidler.

Selskapets risikoresultat var 395 millioner. Bokført finansavkastning i kollektivporteføljen ble 3,5 prosent og avkastning på selskapskapitalen 2,3 prosent. Gjennomsnittlig rentegaranti utgjorde 3,3 prosent. Avkastning på Innskuddspensjon i de ulike risikograderte spareprofiler ble; DNB Pensjonsprofil 30 - minus 2,2 prosent, DNB Pensjonsprofil 50 - minus 4,0 prosent, DNB Pensjonsprofil 80 - minus 6,7 prosent og DNB Pensjonsprofil 100 - minus 8,4 prosent. Svak aksjeavkastning i fjerde kvartal bidro til negativ avkastning på innskuddsprofiler i 2018. Aksjemarkedet har hatt en god utvikling i første kvartal 2019 og det aller meste av reduserte kundefond i 2018 er allerede hentet inn igjen.

Selskapet har i underkant av 1,2 millioner personkunder med individuelle og kollektive avtaler og 27 000 avtaler med bedrifter.

Innenfor ytelsespensjon i privat sektor hadde DNB Liv en markedsandel på 41,3 prosent inkludert fripoliser ved utgangen av tredje kvartal, innen innskuddspensjon 28,7 prosent og i personkundemarkedet 41,3 prosent.

Høsten 2018 besluttet DNB og Sparebank 1 Gruppen å etablere et felles skadeforsikringsselskap. Som et ledd i dette skal ettårige personrisikoprodukter tilhørende DNB Liv overføres til det nye selskapet Fremtind Forsikring AS, et selskap eid sammen med Sparebank 1 Gruppen. Personrisikoprodukter som tilbys i bedriftskundesegmentet overføres ikke og skal fortsatt tilbys av DNB Liv. Godkjenning fra myndighetene foreligger ikke ennå og fisjonen er således ikke gjennomført. Størrelsen på egenkapitalen i DNB Liv er upåvirket av den planlagte fisjonen.

DNB Liv endret i juni 2018 organisering fra en produktorganisering til en kundeorientert organisering. Formålet med endringen er å styrke og forbedre kundeprosesser, samarbeid og vekst.

SYSTEMET FOR RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL

Selskapets system for risikostyring og intern kontroll bygger på prinsipper om tydelige mål definert gjennom strategier og styrende dokumenter, samt en effektiv organisering med tilhørende rapportering til styrende organer. Ansvar for risikostyring og internkontroll er operasjonalisert gjennom et tredelt linjeforsvar hvor

det skilles mellom en utøvende (forretningsområdene i DNB Liv), overvåkende (risikostyring) og kontrollerende enhet (internrevisjon). Den operative risikotakingen og risikostyringen skjer i forretningsområdene, mens premiss-giver for risikotaking ivaretas av en uavhengig seksjon for risikostyring. Risikostyringssystemet er verktøyet for å kunne tilfredsstille både selskapets egne målsettinger og lovmessige krav til styring og kontroll. De lovpålagte funksjonene i risikostyringssystemet er aktuar, compliance (enheten som skal kontrollerer at selskapet følger lover og retningslinjer) og intern revisjon. Selskapets compliance funksjon rapporterer til administrerende direktør, styret og DNB's Group Compliance Officer. Risikostyringsfunksjonen skal legge til rette for at risikostyringssystemet er velfungerende.

DNB Liv har i den operative virksomheten satt bort utførelsen av tjenester til andre deler av DNB. DNB Livs plikter og ansvar overfor offentlige myndigheter og andre påvirkes ikke av utkontrakteringen. Forretningsområdene i selskapet har ansvaret for løpende oppfølging av utkontrakterte funksjoner.

Selskapet har etablert et rammeverk for risikoappetitt som gir en helhetlig og balansert oversikt over risikoen DNB Liv er villig til å akseptere for å nå sine mål. Måling mot risikoappetitt gir en overordnet oppsummering av risikosituasjonen, og benevnes ofte som selskapets risikoprofil. Mål for risikonivå og sammensetning operasjonaliseres gjennom tilpasning til risikoappetitt rammeverket. Dette

Sammendrag

reflekterer at DNB Liv har som mål å ha en lav risikoprofil. Kravet om en lav risikoprofil er også reflektert i andre deler av rammeverket for risikostyring, herunder fastsettelse av fullmakter. DNB Liv ønsker å benytte sin risikoevne til å skape høyere avkastning for kunder og eier. Det er derfor gjort mindre endringer i rammeverket for 2018.

RISIKOPROFIL

Selskapets største risikokategorier er markedsrisiko, forsikringsrisiko og operasjonell risiko. Markedsrisiko er risiko for tap eller verdifall som kan oppstå knyttet til finansielle eiendeler og forsikringsforpliktelsene. Forsikringsrisiko er i første rekke risiko som er knyttet til utvikling i uførhet, død og levealder. Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, menneskelige feil eller eksterne hendelser. Risiko som beregnes innenfor disse områdene er en kvantifisering av tap og hendelser som kan oppstå i løpet av en 12 måneders periode. Kvantifiseringen er innrettet slik at den tar høyde for tap som kan oppstå i 1 av 200 år.

Figuren under viser de ulike risikofaktorenes andel av total risiko ved utgangen av 2018:

Risikoprofil
prosent

Ved beregning av risiko og solvenskapitalkrav benytter DNB Liv standardiserte satser og metoder som er definert i Solvens II – regelverket. Markedsrisiko var den største risikoen i DNB Liv og utgjorde 71 prosent av total risiko ved utgangen av 2018. Renterisiko utgjorde den største andelen av total markedsrisiko, hovedsakelig drevet av at rentebinding på selskapets investeringer er kortere enn løpetiden på forpliktelsene. Forsikringsrisiko utgjorde 21 prosent av total risiko, hvorav økt levealder utgjorde 67 prosent.

Operasjonell risiko beregnet i henhold til standardmodellen i Solvens II utgjorde 3 prosent ved utløpet av 2018.

SOLVENSKAPITAL OG SOLVENSKAPITALKRAV

Solvensmargin betegner forskjellen mellom selskapets solvenskapital og beregnet solvenskapitalkrav. Solvensmargin beregnes på to måter, med og uten overgangsregler. Uten overgangsregler var solvensmarginen 152 prosent. Dette er etter at det er utdelt utbytte på 1,4 milliarder kroner.

Ved innføring av Solvens II åpnet norske myndigheter for en gradvis innføring av regelverket gjennom at verdien av selskapenes forsikringsforpliktelser i en overgangsperiode kan verdsettes i samsvar med regnskapsførte forpliktelser. Dette uttrykkes gjennom solvensmargin med overgangsregler. DNB Liv har fått innvilget bruk av overgangsregelverket med en gradvis utfasing over 16 år. Ved utgangen av 2018 var solvensmarginen med overgangsregler 184 prosent. Dette innebærer at selskapets solvenskapital er nesten 2 ganger større enn solvenskapitalkravet.

Selskapets solvenskapital og solvenskapitalkrav fremkommer i tabellen nedenfor.

Solvenskapitalkravet uten overgangsregler, som best uttrykker selskapets risiko og soliditet, er redusert gjennom 2018 med 0,5 milliarder kroner. Dette skyldes i hovedsak et noe høyere rentenivå og noe redusert aksjeeksponering. Solvenskapitalen er økt med 0,5 milliarder kroner og skyldes i hovedsak lavere krav til forsikringstekniske avsetninger grunnet endringer i rentekurve som benyttes til å neddiskontere fremtidige kontantstrømmer.

Selskapet har gjennom hele 2018 hatt en solvenskapital som er høyere enn solvenskapitalkravet både med og uten overgangsregler. Ved utløpet av 2018 har selskapet gode marginer til gjeldende solvenskapitalkrav og er godt kapitalisert. Dette innebærer at selskapet også vil innfri solvenskravene på et vesentlig lavere rentenivå enn dagens markedsrenter.

Solvenskapital og solvenskapitalkrav

	31.12.2018	31.12.2017
Med overgangsregler		
Solvenskapital	32 797	34 307
Solvenskapitalkrav	17 777	18 079
Solvensmargin	184 %	190 %
Uten overgangsregler		
Solvenskapital	27 598	27 140
Solvenskapitalkrav	18 163	18 647
Solvensmargin	152 %	146 %

A. Virksomhet og resultater

A.1 VIRKSOMHET

DNB LIVSFORSIKRING – EN INTEGRERT DEL AV DNB

DNB Livsforsikring AS er et aksjeselskap som er 100 prosent direkte eiet av DNB ASA.

DNB er skandinavias største leverandør av finansielle tjenester innenfor blant annet lån, sparing, investering, betalingsformidling, rådgivning, eiendomsmegling, forsikring og pensjon både til person- og bedriftskunder. Tjenestene tilbys gjennom mobile løsninger, on-line bank, 24/7 kundeservicesentere, kontorer, eiendomsmeglerkontorer og internasjonale kontorer. DNBs største aksjonær er Den Norske Stat v/Nærings- og fiskeridepartementet med 34,4 prosent. De neste største eiere er Sparebankstiftelsen DNB med 8,2 prosent og Folketrygdfondet med 6,1 prosent. Som ansvarlig samfunnsaktør ønsker DNB å bidra til å fremme nyskaping og omstilling i norsk økonomi, øke økonomisk kompetanse og integrere og fremme bærekraftthensyn i virksomheten. DNBs virksomhet bygger på åpenhet og transparens.

DNB henter kapital hovedsakelig fra tre kilder:

- 1) Aksjonærene
- 2) Norske og utenlandske institusjonelle investorer gjennom langsiktig finansiering og verdipapirer
- 3) Bedrifter og privatkunder gjennom innskudd, som er en vesentlig del av kundevirksomheten

DNB Livs virksomhetsstrategi er del av konsernets 4 The Future strategi som innebærer følgende:

Vi skaper de beste kundeopplevelsene og leverer på finansielle mål.

Fire områder er vesentlig for å lykkes med å skape de beste kundeopplevelsene fremover:

Vi må øke vår *innovasjonskraft*, vi må bli bedre til å bruke *kundeinnsikt*, vi skal realisere et *kompetanseløft* i organisasjonen og vi må integrere *samfunnsansvar* i våre prosesser.

DNB Livs forretningsstrategi består i tillegg til 4 The Future strategien av; Kapitalforvaltningsstrategi, Forsikringsrisikostrategi, Risikostrategi og Target prosess.

DNB LIV - VIRKSOMHETEN OG PRODUKTER

DNB Liv har konsesjon til å drive livsforsikringsvirksomhet. Selskapet oppnådde et resultat før skatt i 2018 på 1.633 millioner kroner, en nedgang på 314 millioner kroner fra året før. Resultat etter skatt var 1,569 millioner kroner. Resultat etter skatt for DNB Liv konsern ble 2,14 milliarder kroner. I konsernregnskapet til DNB Liv er det i 2018 en skatteinntekt på 477 millioner kroner som følge av nye skatteregler for livsforsikringsselskap.

Selskapet hadde en forvaltningskapital på 315,1 milliarder kroner per 31. desember 2018, en nedgang på 1,4 milliarder fra 2017. Kundemidler til forvaltning innenfor innskuddspensjon og pensjonskapitalbevis økte med 3 prosent til 77,2 milliarder kroner. Garanterte pensjonsforpliktelser ble redusert med 3,4 milliarder kroner og utgjorde 204,2 milliarder kroner. Livsforsikringsprodukter med årlig garanti er den dominerende produktgruppen og utgjorde 72,6 prosent av forplikt-

elsene. Gruppen omfatter produktene ytelsespensjon i privat sektor, fripoliser og individuelle produkter med rentegaranti. Nysalg av disse produktene er stoppet i hovedsak som følge av risiko og kapitalbehov ved garantiene.

Innskuddspensjon, personalforsikringer, individuelle pensjonsprodukter både med og uten garantier samt personrisikoprodukter, alle med ulike risikodekninger, tilbys aktivt i markedet. Selskapet tilbyr nå også behandlingsforsikring gjennom kollektive bedriftsavtaler.

Produktene distribueres i hovedsak gjennom konsernets salgskanaler som er organisert som en del av DNB Bank ASA. Dette inkluderer fysiske betjeningskonsepter og nettbaserte salgsløsninger.

Ved utgangen av 2018 hadde DNB Liv i underkant av 1,2 millioner personkunder med individuelle og kollektive avtaler. Selskapet hadde omtrent 27 000 avtaler med bedrifter, i hovedsak innskuddspensjonsavtaler.

Innenfor ytelsespensjon i privat sektor hadde DNB Liv en markedsandel på 41,3 prosent inkludert fripoliser. Markedsandelen har vært tilnærmet uendret siste fem år og reflekterer at markedet for ytelsespensjon er lukket. Innenfor innskuddspensjon er markedsandelen 28,7 prosent, tilsvarende andelen ved utgangen av 2017. I personkundemarkedet er markedsandelen 41,3 prosent, hvorav markedsandelen for produkter med rentegaranti var 60,9 prosent og for investeringsvalg 18,0 prosent. Markedsande-

A. Virksomhet og resultater

len i personkundemarkedet er noe redusert fra 2017. Dette har sammenheng med at DNB i 2018 har prioritert salg av spare- og pensjonsprodukter uten forsikringsdekninger.

Fordelt på grupper av produkter fremkommer premie og kundemidler slik for 2018 og 2017:

Produktfordelt premie og kundemidler

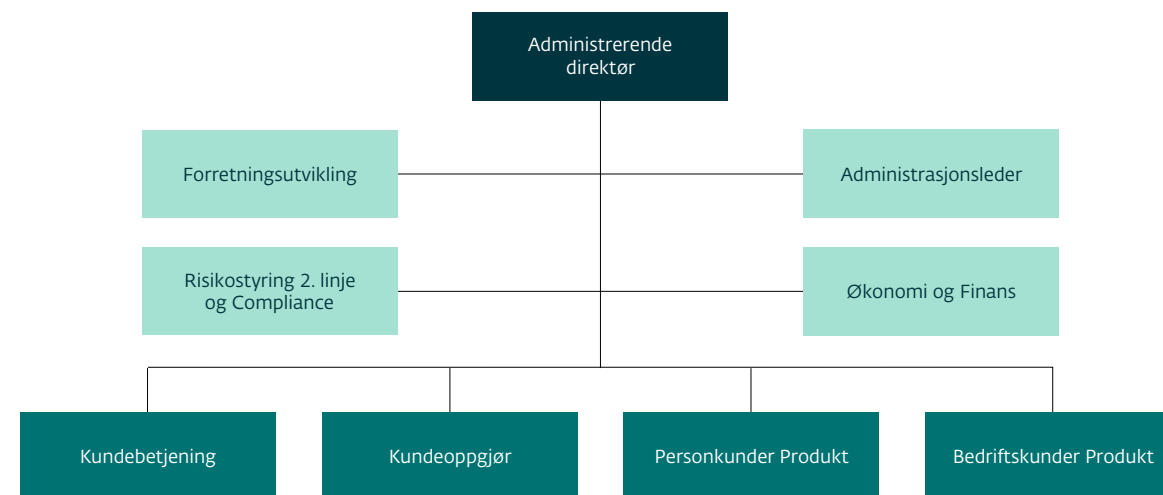
Millioner kroner	31.12.2018		31.12.2017	
	Premieinntekter	Kundemidler	Premieinntekter	Kundemidler
Ytelsespensjon	1 819	22 724	1 962	24 942
Fripoliser	313	132 386	335	131 501
Innskuddspensjon og risikoprodukter uten rett til overskudd	12 198	69 443	11 657	65 679
Kollektiv foreningspensjon	16	3 298	15	3 509
Individuelle kapitalprodukter	1 377	19 981	1 705	22 344
Individuelle pensjonsprodukter	433	31 491	583	33 814
Gruppeliv	501	763	431	644
Skadeforsikring	364	1 441	319	1 273
Totalt	17 021	281 528	17 007	283 706

DNB LIV - ORGANISERING

Alle ansatte i DNB Liv er en del av forretningsområdet Wealth Management and Insurance i DNB. Ansatte i DNB Liv ivaretar selskapets virksomhet innenfor kundebehandling, kapitalforvaltning, risikostyring, produktansvar, forretningsstøtte, økonomi og selskapsadministrasjon.

DNB Liv endret i juni 2018 organisering fra en produkt organisering til en kundeorientert organisering. Formålet med endringen er å styrke og forbedre kundeprosesser, samarbeid og vekst.

Selskapet er organisert i følgende enheter:

A. Virksomhet og resultater

Nedenfor følger en beskrivelse av ansvaret og oppgaver for seksjonene Kundebetjening, Kundeoppgjør, Personkunder Produkt og Bedriftskunder Produkt.

Kundebetjening

Seksjon Kundebetjening betjener alle personkunder og bedriftskunder fra etablering og frem til oppgjørstidspunktet. Enheten bistår kunder med innskuddspensjon, ytelsespensjon, personalforsikring, personforsikring og andre pensjon og spareprodukter. God kundebetjening til rett tid, tilgjengelighet og høy forståelse for kundens behov er kjernen av virksomheten og er svært viktig for kundeopplevelsen. Seksjonen består av avdelingene Innskuddspensjon og Personalforsikring som betjener bedriftskunder med innskuddsavtaler og/eller personalforsikring og deres medlemmer, Ytelsespensjon og systemstøtte som betjener bedriftskunder med ytelsespensjonsavtaler og deres medlemmer og avdeling Personforsikring og sparing som betjener personkunder med fripoliser, personrisikoprodukter og egen sparing. Seksjonen har også en avdeling for Fagstøtte som bidrar med faglig og juridisk ekspertise i tillegg til å følge opp kundeklager.

Kundeoppgjør

Seksjon Kundeoppgjør har ansvaret for all utbetaling av forsikringsoppgjør eller pensjon til kunder og utgjør selskapets samlede kompetansemiljø innen oppgjør for alle produkter. Riktig oppgjør til rett tid er kjernen av virksomheten og svært viktig for kundeopplevelsen. I tillegg består seksjonen av avdeling Kvalitet. Avdelingen har ansvar for å forebygge og avdekke svik og bedragerier mot virksomheten, samt fagansvar for personvern- og hvitvaskingslovgivningen. Avdelingen har også ansvaret for selskapets kontinuitetsarbeid.

Personkunder Produkt

Seksjon Personkunder Produkt har produktansvaret for individuelle forsikrings- og forsikringsspareprodukter. Dette innebærer produktansvar for unit linked forsikringer, fripoliser, individuelle rente- og kapitalforsikringer med og

uten overskuddsdeling samt individuelle personrisikoprodukter (som planlegges overført til Fremtind Forsikring AS).

Produktansvaret omfatter ansvaret for at produktene som tilbys er i samsvar med gjeldende rammebetingelser. I tillegg har produktenheten lønnsomhetsansvar for produktene, herunder ansvar for produktvilkår og pristariffer. Seksjonen har også ansvar for produktfaglig forvaltning og fagsystemene som benyttes til forvaltning av produktene.

Bedriftskunder Produkt

Seksjon Bedriftskunder Produkt har produktansvaret for alle produkter i bedriftskundemarkedet som omfatter innskuddspensjon, ytelsespensjon, personalforsikring og behandlingforsikring.

Produktansvaret innebærer ansvaret for at produktene som tilbys er i samsvar med gjeldende rammebetingelser, samt lønnsomhetsansvar. I dette ligger også ansvar for produktvilkår og pristariffer. Seksjonen har også ansvar for produktfaglig forvaltning, herunder fagsystemene som benyttes til forvaltning av produktene.

DNB Livs geografiske marked er avgrenset til Norge. Alle produkter på selskapets balanse er regulert gjennom konsesjon gitt av norske myndigheter og regulert av norsk produktlovgivning.

Revisor for DNB Liv er Ernst & Young AS ved statsautorisert revisor Finn Espen Sellæg.

DNB Livs konsesjon til å drive livsforsikringsvirksomhet følges opp av Finanstilsynet. Finanstilsynet har følgende kontakinformasjon:

Finanstilsynet
Postboks 1187 Sentrum
0107 OSLO

Telefon: 22 93 98 00

A.2 RESULTATER FRA FORSIKRINGSVIRKSOMHET**FORSIKRINGSFORPLIKTELSER**

Selskapets produkter kan inndeles i kollektive ytelsespensjon, individuelle kontrakter, kontrakter med investeringsvalg og andre kontrakter. En beskrivelse av produktene som inngår etter denne inndelingen fremgår under.

Kollektiv ytelsespensjon

Kollektiv ytelsespensjon er utbetalinger av pensjoner fra avtalt alder og så lenge den forsikrede lever. Det kan også avtales at pensjonen opphører ved en bestemt alder. Ytelsespensjon kan omfatte alderspensjon, uførepensjon, ektefellepensjon, samboerpensjon og barnpensjon. I tillegg til å innbetale en sparepremie som skal utbetales som pensjon betaler kunden en årlig pris for renterisiko, forsikringsrisiko og administrasjon. Selskapet har mulighet til å endre prisen årlig. Avkastning ut over rentegarantien (renteresultat) tildeles kunden i sin helhet eller avsettes til tilleggsavsetninger. Ved avkastning fra 0 prosent opp til kundens rentegaranti, kan selskapet anvende tilleggsavsetninger for å innfri rentegarantien. Eventuell negativ avkastning kan ikke dekkes av tilleggsavsetninger. Overskudd på risikoresultatet kan enten brukes til å øke risikoutjevningfondet eller tildeles kundene. Det kan ikke avsettes mer enn 50 prosent av et års overskudd fra risikoresultatet til risikoutjevningfondet. Risikoutjevningfondet kan anvendes ved negativt risikoresultat. Underskudd etter bruk av risikoutjevningfondet skal dekkes av selskapet. Administrasjonsresultatet, som er forskjellen mellom selskapets administrasjonsinntekter og kostnader, tilfaller i sin helhet selskapet. For ettårige avtaler med uførepensjon og etterlattepensjoner uten oppsparing, avregnes risikoresultatet direkte mot selskapet resultat.

Fripoliser oppstår når et medlem trer ut av en pensjonsavtale eller pensjonsavtalen opphører. Opptjente pensjonsytelser på utmeldings- eller opphørstidspunktet videreføres i fripoliser. Fripoliser har en egen overskuddsmodell der kunden

skal tildeles minimum 80 prosent av avkastning ut over rentegarantien. Overskudd på risikoresultatet kan enten brukes til å øke risikoutjevningfondet eller tildeles kundene. Administrasjonsresultatet tilfaller i sin helhet selskapet.

Kollektiv foreningsforsikring er pensjonsforsikring som foreninger tegner for sine medlemmer. Foreningsforsikringer kan omfatte alderspensjon, uførepensjon, ektefellepensjon og barnpensjon. Renteresultat, risikoresultat og administrasjonsresultat inngår som samlet resultat til fordeling mellom kunde og selskap. Kunden skal ha minimum ha 65 prosent av samlet overskudd.

Individuelle kontrakter

Individuelle rente- og pensjonsforsikringer er spareavtaler hvor selskapet skal utbetale månedlige beløp så lenge en person lever, eller til personen når en bestemt alder. Dette omfatter vanligvis alderspensjon, uførepensjon, ektefellepensjon og barnpensjon.

Individuell kapitalforsikring er kontrakter hvor selskapet ved forsikredes død eller ved oppnådd avtalt alder skal utbetale avtalt beløp. Individuell kapitalforsikring kan også omfatte uførekapital, som er en engangsstønad ved varig uførhet.

For individuelle kontrakter etablert før 1. januar 2008 deles samlet resultat mellom kunder og selskapet. I grunnlaget for fordeling inngår renteresultat, risikoresultat og administrasjonsresultat. Kunden skal minimum ha 65 prosent av samlet resultat til fordeling. Kontrakter solgt etter 1. januar 2008 følger tilsvarende regler som innen kollektiv ytelsespensjon.

Kontrakter i investeringsvalgporteføljen
Investeringsvalgporteføljen består av innskuddspensjon og individuelle produkter.

Innskuddspensjon er alderspensjon som inngår i kollektive pensjonsavtaler. Den ansatte bærer den finansielle risikoen og kan velge investeringsprofil. Det kan kjøpes

A. Virksomhet og resultater

helt eller delvis sikring på innbetalt beløp. Det er alltid tilknyttet en eller flere risikodekninger i pensjonsavtalen. Risikodekninger kan være innskuddsfritak, uførepensjon eller personalforsikringer. Det skal minimum være tilknyttet innskuddsfritak i pensjonsavtalen. Dersom uførhet inntreffer, vil innskuddsfritaket dekke framtidig sparing til innskuddspensjonen. Uførepensjonen kompenserer for tapt arbeidsinntekt ved uførhet mens personalforsikringer er engangsutbetalinger ved skade på medlemmets liv og helse. Dersom medlemmet forlater arbeidsforholdet, opphører pensjonsavtalen og oppspart kapital knyttet til innskuddspensjonen videreføres som pensjonskapitalbevis.

Individuelle investeringsvalg er enten kapitalforsikringer eller renteforsikringer der kunden bærer den finansielle risikoen. Kapitalforsikringer utbetales i en engangsbetaling ved kontraktens slutt eller ved dødsfall i kontraktperioden. Renteforsikringer er et individuelt spareprodukt som utbetales over flere terminer avtalt ved kontraktinngåelse.

Andre kontrakter

Gruppeliv er dødsrisikoforsikringer som arbeidsgiver eller foreninger tegner for sine arbeidstakere eller medlemmer, eventuelt også for deres ektefeller og barn. Forsikringssum utbetales ved forsikredes død. Gruppeliv kan også omfatte uførekapital.

Personalforsikring er ettårige risikoprodukter som bedrifter knytter til sin pensjonsavtale. Det kan være bedriftsgruppeliv, ulykkesforsikringer, uføredekninger eller behandlingsforsikring. Yrkeskadeforsikringen er lovpålagt for alle bedrifter.

Forpliktelser

Millioner kroner	Investeringsvalg uten garanti	Livsforsikringsprodukter med årlig garanti	Totalt
Balanse per 1. januar 2017	60 220	208 160	268 380
Innskudd	8 572	3 427	11 999
Avkastning	7 019	10 030	17 049
Mottatte reserver	3 190	462	3 652
Avgitte reserver	(1 799)	(164)	(1 963)
Forsikringsytelser	(1 427)	(12 698)	(14 125)
Øvrige endringer	(568)	(512)	(1 080)
Balanse per 31. desember 2017	75 206	208 705	283 911
Innskudd	8 935	3 229	12 164
Avkastning	(3 632)	5 137	1 505
Mottatte reserver	3 190	312	3 502
Avgitte reserver	(1 799)	(216)	(2 016)
Forsikringsytelser	(3 841)	(12 231)	(16 072)
Øvrige endringer	(817)	(649)	(1 467)
Balanse per 31. desember 2018	77 241	204 286	281 528

Til personkunder tilbys ettårige risikoprodukter som inneholder dekninger som engangserstatning ved død, månedlig ytelse ved uførhet (uførerente) engangserstatning ved uførhet (uførekapital) og kritisk sykdom. DNB Liv tilbyr også barne- og ungdomsforsikring som gir økonomisk sikkerhet ved ulykker, alvorlig sykdom og arbeidsuførhet. Det er disse produktene som i løpet av 2019 skal overføres til Fremtind Forsikring AS.

Tabellen under viser selskapets forsikringsforpliktelser fordelt på investeringsvalg og livsforsikringsprodukter med årlig garanti:

FORSIKRINGSRISIKO

Forsikringsrisikoen i DNB Liv er i varierende grad delt mellom kunder og selskap. Risikoresultatet oppstår som følge av at resultater knyttet til dødelighet, uførhet og erstatninger avviker fra det som er forutsatt i selskapets beregningsgrunnlag for premier og avsetninger. For skadeforsikringsproduktene (personalforsikring) og for risiko med høyst ett års varighet, uførepensjoner og etterlattepensjoner uten opptjening er selskapet eksponert for forsikringsrisiko uten at resultat og risiko deles med kundene.

For kollektive pensjonsavtaler og nye individuelle pensjons- og kapitalforsikringsprodukter kan inntil 50 prosent av et positivt risikoresultat avsettes til risikoutjevningfond. Dette fondet kan anvendes dersom det kommer år med negativt risikoresultat. Risikoutjevningfondet kan ikke overstige 150 prosent av selskapets samlede risikopremier i regnskapsåret.

For eksisterende kontrakter overvåkes forsikringsrisikoen kontinuerlig gjennom analyse og oppfølging av risikoresultatene innen hver bransje. Selskapet benytter også reassurans som et instrument for å redusere forsikringsrisikoen. Selskapet har reassuransavtaler som dekker katastrofer og store enkeltrisikoen innen kollektiv og individuell forsikring. Reassuransavtalene innebærer at DNB Liv står ansvarlig for risiko opp til et fastsatt nivå, og reassurandør dekker overskytende risiko opp til en øvre definert grense.

Ved tegning av individuelle risikoprodukter gjennomføres det en helsevurdering av forsikrede. Individuell helsevurdering gjennomføres også for mindre kollektive ordninger. For salg av uførepensjoner skjer det en innplassering i risikoklasser etter konkret vurdering av risikoen for den enkelte kunde. Vurderingene kan føre til avslag, unntak i dekningsomfang eller forhøyet premie.

Tabellene på neste side viser risikoresultat siste to år fordelt på produkt:

Risikoresultat

2018 Millioner kroner	Risikopremie	Risikokostnad	Risikoresultat
Ytelsespensjon	253	273	(20)
Fripoliser	1 858	1 677	181
Innskuddspensjon og risikoprodukter uten rett til overskudd	781	710	71
Kollektiv foreningspensjon	64	52	13
Individuelle kapitalprodukter	262	146	115
Individuelle pensjonsprodukter	393	348	44
Gruppeliv	423	510	(87)
Skadeforsikring	380	303	77
Totalt	4 415	4 019	395

2017 Millioner kroner	Risikopremie	Risikokostnad	Risikoresultat
Millioner kroner			
Ytelsespensjon	291	247	43
Fripoliser	1 712	1 546	165
Innskuddspensjon og risikoprodukter uten rett til overskudd	788	800	(11)
Kollektiv foreningspensjon	64	59	6
Individuelle kapitalprodukter	261	131	131
Individuelle pensjonsprodukter	452	408	43
Gruppeliv	387	335	51
Skadeforsikring	358	295	63
Totalt	4 313	3 822	491

Positivt risikoresultat for fripoliser skyldes i hovedsak gode resultater knyttet til uførepensjon. Redusert risikopremie for ytelsespensjon skyldes i første rekke at større kunder har avviklet ytelsespensjon i løpet av 2018. Dette er også

årsaken til vekst i risikopremie for fripoliser. I 2018 har selskapet negativt risikoresultat knyttet til gruppeliv. Dette skyldes ekstraordinære avsetninger som skal dekke forventede utbetalinger til kunder innenfor foreninger.

A.3 RESULTATER FRA KAPITALFORVALTNINGSAKTIVITETER

Tabellen under viser eksponering og avkastning i kollektiv- og selskapsporteføljen for 2017 og 2018. Kollektivporteføljen er midler som forvaltes for kundene, med unntak av produkter hvor kunden bærer investeringsrisikoen som innskuddspensjon og individuelle investeringsvalgprodukter. Selskapsporteføljen består i hovedsak av ansvarlig kapital.

Fra tabellen ser vi at fjoråret ga en bokført finansavkastning i kollektivporteføljen på 3,5 prosent, mens den verdjusterte finansavkastningen endte på 2,5 prosent. Avkastningen på selskapskapitalen ble 2,3 prosent. Gjennomsnittlig rentegaranti utgjorde 3,3 prosent.

DNB Liv har hatt en konservativ innretning av kollektivporteføljen i 2018 og en vesentlig del av DNB Livs balanse er plassert i aktiva som sikrer god, stabil og forutsigbar avkastning. 34 prosent av porteføljen er investert i hold til

Avkastning og eksponering

Millioner kroner	2018		2017	
	Eksponering UB	Avkastning i %	Eksponering UB	Avkastning i %
Kollektivporteføljen				
Aksjer Norge	2 640	-5,4	2 197	16,2
Aksjer utland	22 193	-8,7	15 855	19,5
Obligasjoner Norge	20 824	1,2	22 211	3
Obligasjoner Utland	6 601	-1	6 983	4,2
Pengemarked	20 842	1,1	29 688	1,6
Obligasjoner, hold til forfall	69 548	4,5	73 921	4,4
Utlån og fordringer til amortisert kost	39 996	2,8	36 730	2,4
Eiendom	20 868	6,9	20 244	8,5
Annet	867		1 171	
Totalt	204 380		208 998	
Verdjustert avkastning		2,5		4,9
Bokført avkastning		3,5		4,6
Selskapsporteføljen				
Totalt/ verdjustert avk.	32 337	2,3	31 690	3,2

A. Virksomhet og resultater

forfallobligasjoner som ga 4,5 prosent avkastning i 2018. Avkastningen på norske og utenlandske obligasjoner var henholdsvis 1,2 prosent og minus 1,0 prosent. For norske aksjer ble avkastningen minus 5,4 prosent. Dette var 2,6 prosentpoeng lavere enn referanseindeksen. For utenlandske aksjer ble avkastningen minus 8,7 prosent målt i lokal valuta, som er 0,1 prosentpoeng lavere enn referanseindeksen. Pengemarked som utgjør 10,2 prosent ga en avkastning på 1,1 prosent som er 0,6 prosentpoeng bedre enn referanseindeksen. Utlån og fordringer som

utgjør 16,2 prosent ga en avkastning på 2,8 prosent. DNB Liv sine eiendommer som utgjør 10,2 prosent av kollektivporteføljen ga en avkastning på 6,9 prosent.

DNB Livs selskapsportefølje er konservativt innrettet med en pengemarkedsandel på 72,4 prosent.

Innskuddspensjon er organisert i ulike risikograderte spareprofiler; DNB Pensjonsprofil 30, DNB Pensjonsprofil 50, DNB Pensjonsprofil 80 og DNB Pensjonsprofil 100.

Avkastningen i de ovennevnte profilene var henholdsvis minus 2,2 prosent, minus 4,0 prosent, minus 6,7 prosent og minus 8,4 prosent.

For 2018 var kapitalforvaltningskostnadene på 253 millioner kroner, tilsvarende 0,1 prosent av kollektivporteføljen. Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen og selskapsporteføljen var henholdsvis, 5,1 milliarder kroner og 0,81 milliard kroner. For mer detaljer knyttet til inntekter vises det til note 7 i årsregnskapet 2018 for DNB Liv.

Tabellen under viser sammensetningen av eiendelene i underporteføljer i kollektiv- og selskapsporteføljen.

A.4 RESULTATER FRA ANDRE AKTIVITETER

Selskapet har ingen andre vesentlige aktiviteter enn de som er beskrevet over.

A.5 ANNEN RELEVANT INFORMASJON

Høsten 2018 besluttet DNB og Sparebank1 Gruppen å etablere et felles skadeforsikringsselskap. DNB Liv sine ettårige personrisikoprodukter skal overføres til det nye selskapet, Fremtind Forsikring AS. Overføringen skal skje gjennom en fisjon. Personrisikoprodukter som tilbys i bedriftskundesegmentet overføres ikke og skal fortsatt tilbys av DNB Liv. Virkningstidspunktet ble satt til 1. januar 2019 under forutsetning av godkjenning fra Finanstilsynet. Godkjenning foreligger ikke ennå og det arbeides med alternative strukturer tilknyttet Fremtind Forsikring AS for å imøtekomme Finanstilsynets krav. Særlig er dette knyttet til forvaltning av ettårige risikoprodukter som tradisjonelt er blitt tilbudt av livsforsikringsselskap. Overføring av personrisikoprodukter til Fremtind Forsikring AS forventes gjennomført i løpet av 2019. Størrelsen på egenkapitalen i DNB Liv er upåvirket av fisjonen.

Selskapet har ingen annen vesentlige informasjon om virksomheten.

Sammensetningen av eiendelene i underporteføljeri kollektiv- og selskapsporteføljen

2018 Millioner kroner	Aksjer Norge	Aksjer Utland	Obligasjoner Norge	Obligasjoner Utland	Penge- marked	HTF	Utlån	Eiendom	Annet	Totalt
Kollektivporteføljen	2 640	22 193	20 824	6 601	20 842	69 548	39 996	20 868	867	204 380
Ytelsespensjon	441	2 457	2 300	615	1 591	7 272	5 875	2 282	109	22 943
Garanterte individuelle produkter	297	2 207	1 427	567	871	3 901	2 295	1 697	31	13 294
Fripoliser ferdig oppreservert	946	9 058	9 114	2 437	10 685	33 967	16 372	7 897	431	90 907
Fripoliser under oppreservering	436	4 175	4 201	1 123	4 925	11 997	11 205	3 640	199	41 899
Risikoprodukter knyttet til investeringsvalg	22	190	257	108	1 111	741	312	165	3	2 909
Skadeprodukter	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	831	738	327	71	1	1 968
Personprodukter før 2008	499	4 107	3 525	1 751	828	10 931	3 610	5 117	93	30 460
Selskapsporteføljen	1 363	3	(0,0)	(0,0)	26 001	2 167	1 824	7	972	32 337
Totalt (kollektiv + selskap)	4 004	22 196	20 824	6 601	46 843	71 714	41 821	20 875	1 839	236 716

B. Systemet for risikostyring og internkontroll

B.1 GENERELL INFORMASJON OM SYSTEMET FOR RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL

Virksomhetsstyring i DNB Liv gir rammer for virksomhetsutøvelsen og skal bidra til at selskapets strategi kan gjennomføres og at de forretningsmessige målene nås. Virksomhetsstyringen er et samspill mellom prosesser og strukturer som benyttes for styring og kontroll. Disse stiller krav til adferd for styre, ledelse og medarbeidere. Alle skal handle i tråd med disse kravene.

Risikostyring er et viktig element i virksomhetsstyringen. DNB Liv har etablert et system for risikostyring og internkontroll i tråd med konsernets prinsipper og de myndighetskrav som gjelder.

Evnen til å identifisere og håndtere risiko er kjernen i finansiell virksomhet og en forutsetning for å skape verdier i DNB Liv over tid. Styring av risiko og kapital er viktig og skal bidra til at kundenes pensjonsmidler er sikret på en god måte slik at pensjoner og erstatninger kan utbetales til forsikringstakerne i henhold til inngåtte kontrakter.

Risikostyringen i DNB Liv har som hovedmål å optimalisere forholdet mellom risiko og inntjening i et langsiktig perspektiv.

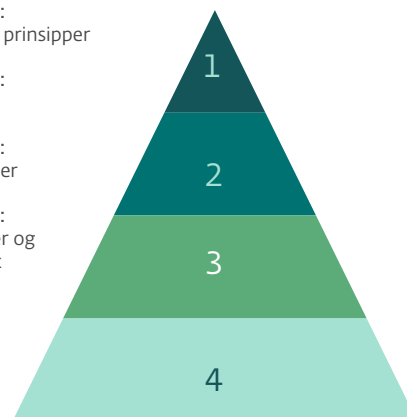
Gjennom god risikostyring skal DNB Liv til enhver tid være i stand til å identifisere, håndtere, overvåke og rapportere risiko som er relevant for DNB Livs måloppnåelse.

Mål og rammer settes gjennom å uttrykke selskapets risikoappetitt. Denne reflekteres i andre deler av risikostyringen, herunder ved fastsettelse av fullmakter og forretningsrammer. Risiko inkluderes i selskapets styrings- og belønningssystemer i form av risikoindikatorer som avledes fra rammene i risikoappetitt og andre overordnede rammer eller strategier.

Virksomhetsstyringen i DNB er dokumentert i et hierarki på fire nivåer og er konsernfelles. I tillegg har styret i DNB Liv vedtatt egne styrende dokumenter som er tilpasset de krav som følger av forsikringsvirksomheten.

Hierarkiet i virksomhetsstyringen

- Nivå 1: Styrende prinsipper
- Nivå 2: Policyer
- Nivå 3: Standarder
- Nivå 4: Instruksjoner og regelverk

Styrende prinsipper utgjør det øverste styringsnivået. Disse prinsippene gir overordnede rammer for all styring av virksomheten. De kan være definert av lovkrav eller omfatte områder som er av særskilt betydning. På dette nivå finnes instruksjoner for styre og ledelse, samt selskapets vedtekter. Videre inneholder nivå 1 prinsipper for samfunnsansvar, styringsmodell og ansvarsforhold, prinsipper for etikk, beskrivelse av vårt oppdrag og våre verdier, samt prinsipper for risikoappetitt. Prinsippene definerer ønsket kultur, atferd og ansvarsfordeling på overordnet nivå.

Det neste nivået i virksomhetsstyringen er policyer. Policyene angir prinsipper for utøvelse av forretningsvirksomheten. Innenfor risikostyring er det etablert to policyer, policy for risikostyring og policy for compliance. Policy for risikostyring angir prinsipper knyttet til risikostyring og er utdypet i flere standarder som er neste nivå i hierarkiet. Policy for compliance definerer prinsipper knyttet til etterlevelse av gjeldende regelverk.

Det er etablert standarder for blant annet kapitalisering, markedsrisiko, operasjonell risiko og prosesser ved godkjenning av nye produkter og tjenester. I tillegg er det etablert standarder for godkjenning og validering av risikomodeller.

DNB Liv sine egne styrende dokumenter som kreves i henhold til Solvens II - regelverket finnes på nivå 3 og 4 i hierarkiet.

Styring og måling

DNB Livs risikoappetitt gjennomgås og fornyes minst en gang årlig og fastsettes av styret. Mål og grenseverdier som er satt, reflekteres i andre deler av risikostyringen, herunder fastsettelse av fullmakter og forretningsrammer. Styret bruker rammeverket til å fastsette den langsiktige risikoprofilen til DNB Liv. Rammeverket er dermed et viktig virkemiddel for å bidra til å operasjonalisere en helhetlig risikostyring og er nærmere beskrevet senere i kapitlet.

Selskapets egen vurdering av risiko og solvens (ORSA) er integrert i styringsprosessene gjennom året. ORSA er nærmere beskrevet i et eget kapittel.

Det foreligger fullmakter for bevilgninger, posisjons- og handle-rammer på alle vesentlige finansielle områder. Fullmakter og overordnede rammer besluttet av styret og delegeres i organisasjonen. Enhver videre delegering skal godkjennes og følges opp av nærmeste overordnede leder. Alle fullmakter i DNB Liv er personlige. Tildeling av fullmakter skjer ut fra forretningsmessig behov, vurdering av fullmektigens kompetanse og erfaring. Ved tildeling blir det opplyst om rammebetingelser og begrensninger i fullmakten. Alle fullmakter som er gitt i DNB Liv dokumenteres og følges opp.

Prinsipper for godtgjørelse

Ansatte i DNB Liv er underlagt DNBs regelverk for godtgjørelser regulert gjennom egen standard for belønning. Standarden skal sikre at bestemmelsene i finansforetaksloven med forskrifter etterleves.

B. Systemet for risikostyring og internkontroll

Standarden omfatter total belønning (fastlønn, kort- og langsiktige insentiver) samt ansattegoder (pensjon, personalforsikring og øvrige ansattegoder).

Belønning i DNB skal understøtte konsernets strategi og skal gis på bakgrunn av en helhetlig vurdering av konsernets resultater knyttet til finansielle og ikke-finansielle mål, samt enhetens og den enkelte ansattes bidrag til disse resultatene. Total belønning skal ikke påføre konsernet uønsket risiko. Den totale belønningen skal være konkurransedyktig, men ikke markedsledende, samtidig som den er kostnadseffektiv for konsernet. Målet er å tiltrekke og beholde medarbeidere med nødvendig kompetanse. Kriteriene for belønning skal være kjente og forutsigbare.

Total belønning fastsettes ut fra lokale markedsforhold og skal bestå av fastlønn, eventuelle tillegg knyttet til stilling, en variabel del der det er hensiktsmessig, samt andre ansattegoder.

Belønning kan ikke være aksjebasert eller relatert til DNBs aksjekurs, med mindre det følger av beslutning i kompensasjonsutvalget.

Variabel belønning skal fremme langsiktig lønnsomhet og fastsettes ut fra en helhetlig vurdering av finansielle og ikke-finansielle mål. Ved vurdering av resultater skal det tas hensyn til risiko for foretaket og kostnader knyttet til behov for kapital og likviditet. Variabel belønning skal ikke stimulere til overdreven risikotaging, bidra til å svekke konsernets kapitaldekning og langsiktige lønnsomhet eller motvirke samfunnsansvarlig forretningsdrift og etiske retningslinjer. På individnivå er det et bærende prinsipp at all belønning skal baseres på helhetlige vurderinger av medarbeiderens bidrag til oppnåelsen av konsernets, enhetens og den enkeltes mål.

Ansattegoder, herunder pensjons- og personalforsikringsordninger skal være konkurransedyktige, men ikke

markedsledende, og tilpasset lokale markedsforhold. Det er fastsatt et øvre tak for utbetaling av variabel godtgjørelse (bonus) på inntil 50 prosent av fastlønn for ledende ansatte.

Godtgjørelse til administrerende direktør i DNB Liv fastsettes av styret i selskapet. Godtgjørelse til ledende ansatte i selskapet fastsettes av administrerende direktør etter godkjenning av administrerende direktørs nærmeste overordnede.

Særskilt om ledende ansatte, identifiserte risikotagere og selvstendige kontrollfunksjoner

DNB har utarbeidet og innført en særskilt instruks for identifiserte risikotagere, selvstendige kontrollfunksjoner og ledende ansatte, betegnet som risikotagere. Den særskilte instruks utfyller den generelle konsernstandard for belønning og er utformet i tråd med bestemmelser i finansforetaksforskriften med tilhørende rundskriv fra Finanstilsynet. I henhold til gjeldende krav har DNB Liv gjennomført en kartlegging av hele organisasjonen for å identifisere risikotagere ut fra kriteriene som følger av regelverket.

For ledende ansatte og risikotagere gjelder følgende hovedprinsipper for variabel godtgjørelse:

- Grunnlaget for variabel godtgjørelse er to år
- Av den variable godtgjørelse til ledende ansatte og risikotagere investeres en andel tilsvarende 50 prosent av opptjent variabel godtgjørelse i aksjer i DNB ASA med en bindingstid på ett år for en tredjedel, to år for en tredjedel og tre år for en tredjedel.

Pensjoner mv.

Pensjonsordning og eventuell avtale om etterlønn og lignende skal sees i sammenheng med øvrig godtgjørelse og skal gi konkurransedyktige betingelser. Pensjonsordning og sluttvederlag skal ikke i sine ulike komponenter eller i sum være egnet til å skade selskapets omdømme. Alle ansatte

i Norge er med i den innskuddsbaserte tjenstepensjonsordningen etter lov om innskuddspensjon. DNB Liv hadde frem til 31. desember 2016 for mange av de ledende ansatte avtaler om ytelsesbasert pensjon som sikret rettigheter utover den generelle tjenstepensjonsordningen. Fra 1. januar 2017 ble disse ytelsesbaserte rettighetene erstattet med avtaler om innskuddsbasert driftspensjonsordning utformet etter de samme beregningsforutsetninger og prinsipper som ble lagt til grunn ved omdanningen av konsernets ytelsesbaserte tjenstepensjonsordning etter lov om foretakspensjon i 2016.

Ved omleggingen ble de pensjonsberettigede sikret en rettighet som på endringstidspunktet var beregnet å tilsvare forsikringsteknisk verdi av den tidligere ytelsesbaserte avtalen. Fremtidig opptjening av kapitalrettigheter består nå av årlig innskudd og avkastning på opptjent rettighet. Årlig innskudd er individuelt beregnet slik at den innskuddsbaserte driftspensjonsordningen skal gi samme verdi som den tidligere ytelsesbaserte avtalen ville gitt ved avtalt pensjonsalder basert på beregningsforutsetningene.

Øvrige forhold

Etterlønnordninger skal som hovedregel ikke gis. Selskapet er imidlertid bundet av tidligere inngåtte avtaler. Det var ikke etablert tegningsrettprogram for ansatte i DNB Liv ved utgangen av 2018.

Godtgjørelse til ledende ansatte, risikotagere og ledere med kontrollansvar fremkommer av note 37 i årsregnskapet for 2018. Ledere og medarbeidere i selskapets seksjon Risikostyring 2. linje og compliance, også omfattende Aktuar og Compliance, er ikke omfattet av ordningen for variabel godtgjørelse. Styrets medlemmer, med unntak av ansatterepresentanter, opptjener ikke rettigheter i selskapet utover styrehonorar. Ansatterepresentanter i styret mottar styrehonorar på lik linje med øvrige styremedlemmer. Lønn og pensjonsrettigheter til ansat-

tere representanter følger av ansettelsesforholdet og ikke styrevervet. Opptjent styrehonorar for 2018 fremkommer av note 37 i regnskapet for 2018. Det har ikke vært vesentlige endringer i prinsippene for godtgjørelser i 2018.

B.2 KRAV TIL EGNETHET

Selskapets ledelse skal samlet sett ha en kompetanse som sikrer at selskapet drives slik at både kunder, ansatte og eierens interesser ivaretas på en god måte. Dette innebærer at selskapets ledelse og medarbeidere i nøkkelfunksjoner skal ha god fagkompetanse som spesielt dekker fagfeltene livsforsikring, finans og informasjonsteknologi. Til enkelte lederstillinger er det stilt spesielle krav både til utdanning og erfaring, noe som følges opp gjennom krav i stillingsinstruks og egnethetsvurderinger.

Selskapet har etablert egne rutiner som sikrer at selskapets ledelse, nøkkelpersoner og ledere med kontrollansvar egnethetsvurderes. Rutinene omfatter følgende:

- Beskrivelse av hvilke posisjoner i foretaket som er omfattet av egnethetskravene
- Det foretas en vurdering av de personene som innehar disse posisjonene
- Hvem som har ansvaret for å foreta vurderingene
- Hvilken informasjon som skal innhentes
- Krav til dokumentasjon av vurderingene og oppbevaring slik at disse i ettertid kan ettergås

Selskapet følger også Finanstilsynets retningslinjer for egnethetsvurderinger. I henhold til selskapets rutiner skal følgende funksjoner egnethetsvurderes:

- Styremedlemmer
- Administrerende direktør
- Selskapets ledergruppe (Finansdirektør, seksjonsledere for Kundebetjening Kundeoppgjør, Person-

B. Systemet for risikostyring og internkontroll

- kunder produkt og Bedriftskunder produkt)
- Leder for seksjon for Risikostyring (Chief Risk Officer)
- Leder for aktuarfunksjonen
- Selskapets complianceansvarlig (Local Head of Compliance)

B.3 SYSTEMET FOR RISIKOSTYRING, HERUNDER EGENVURDERING AV RISIKO OG SOLVENS

DNB Livs risikostyring er bygget på en modell med tre forsvarslinjer. Styrende organer og forsvarslinjer er illustrert i figuren til høyre.

Styret i DNB Liv har eget risikoutvalg. Styrets revisorutvalg er et felles organ for alle selskaper i konsernet.

Risikostyring og internkontroll ivaretas av tre forsvarslinjer:

- Førstelinjeforsvar er den operative ledelsens styring og internkontroll, herunder prosesser og aktiviteter for å nå fastsatte mål knyttet til effektiv drift, pålitelig finansiell rapportering og etterlevelse av lover og regler. Den operative ledelsen er ansvarlig for all risiko knyttet til enhetens aktiviteter og prosesser.
- Andrelinjeforsvar er en uavhengig funksjon som overvåker og følger opp den operative ledelsens styring og internkontroll. Andrelinjeforsvaret har ansvar for å sette premisser for risikostyring, for koordinering på tvers av organisasjonen og for risikorapportering. Aktuarfunksjonen påser at selskapets forsikringstekniske avsetninger både i forhold til Solvens II, regnskap og forsikringslovgivningen er tilstrekkelig. Compliancefunksjonen overvåker at virksomheten er drevet i samsvar med gjeldende lover, forskrifter og internt regelverk.
- Tredjelinjeforsvar er Konsernrevisjonen, som gjennomgår og vurderer ledelsens samlede styring og internkontroll. Konsernrevisjonen er uavhengig av administrasjonen og rapporterer til styret i DNB Liv og DNB ASA.

Styret

Styret i DNB Liv er selskapets øverste ansvarlige organ for forretningsdriften og skal påse at virksomheten, finansiell rapportering og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

Styret fastsetter DNB Livs risikoappetitt. Rammeverket for risikoappetitt skal gi en helhetlig og balansert oversikt over risikoen selskapet er villig til å akseptere for å realisere selskapets mål. Risikoappetitt setter ytre rammer for arbeidet med strategi og finansiell planlegging. Måling

mot risikoappetitt skal gi en overordnet oppsummering av risikosituasjonen i DNB Liv.

Styret bruker rammeverket til å fastsette den langsiktige risikoprofilen til DNB Liv. Rammeverket er dermed et viktig virkemiddel for å bidra til helhetlig risikostyring og operasjonalisering av denne.

Styret i DNB Liv har ansvar for å påse at selskapet har en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen og omfanget av virksomheten samt at kapitalkrav, som følger av lover

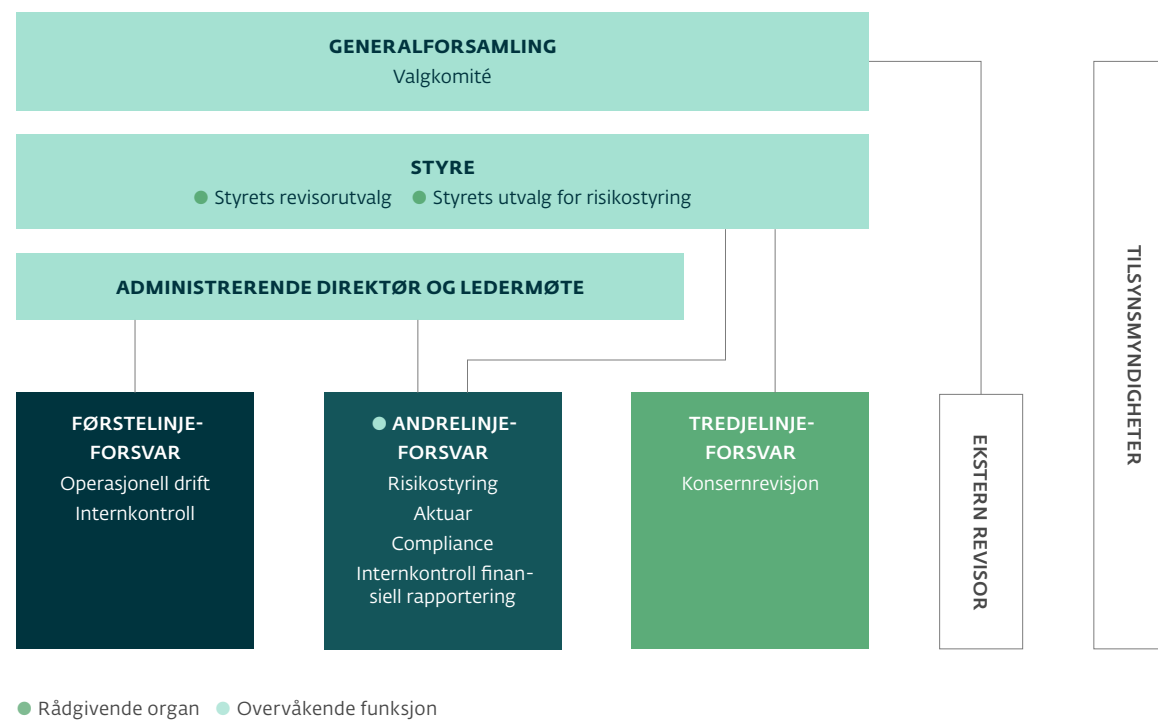
og forskrifter, blir overholdt. Styret foretar en løpende vurdering av selskapets kapitalstatus, se nærmere omtale i eget kapittel om ORSA.

Hvert år gjennomgår styret i DNB Liv administrasjonens rapport om status på risikostyring og kontroll, samt en vurdering av de viktigste risikoområdene definert i konsernet. Gjennomgangen dokumenterer kvaliteten på arbeidet med internkontroll og risikostyring, og skal avdekke eventuelle svakheter og forbedringsbehov.

Styret i DNB Liv har et eget risikoutvalg bestående av styremedlemmer som ikke er ansatt i DNB-konsernet. Utvalget skal overvåke systemene for internkontroll, risikostyring og internrevisjon og etterse at disse fungerer effektivt. Utvalget skal videre vurdere endringer i systemer og rutiner som fremlegges styret for godkjenning. I tillegg gir utvalget råd til styret angående risikoprofil, herunder nåværende og fremtidig risikoappetitt og -strategi. Utvalget forbereder styrets oppfølging av risikostyringen og gjennomgår og vurderer administrasjonens risikorapportering. I gjennomgangen av risikorapporteringen fokuseres det særs på selskapets risiko og kapitalstatus, vesentlige endringer i modellen for beregning av solvensmargin, og oppfølging av risikorammer og -strategier. Utvalget består av to medlemmer valgt av styret. Medlemmene velges for to år av gangen.

Administrerende direktør og selskapets ledelse

Administrerende direktør har ansvar for å iverksette risikostyring som bidrar til å oppfylle de målene styret i DNB Liv setter for virksomheten, herunder effektive styringssystemer og internkontroll. Selskapets ledergruppe er administrerende direktørs kollegium for overordnet ledelse. Alle vesentlige beslutninger som gjelder risiko- og kapitalstyring vil normalt fattes i samråd med ledergruppen. I ledergruppen deltar seksjonslederne inkludert Chief Risk Officer og Chief Financial Officer.

B. Systemet for risikostyring og internkontroll

Risikostyringsfunksjonen i DNB Liv

Uavhengighet er en forutsetning for andrelinjeforsvaret, og innebærer at kontrollerende funksjoner og oppgaver holdes adskilt fra førstelinjen. Rapportering, kontroll og rådgivning skal være primær oppgaver for de som har andrelinjeansvar i DNB Liv.

Seksjon Risikostyring 2.linje og compliance har ansvar for å følge opp alle produkter som DNB Liv har konsesjonsansvaret for. Seksjonen ledes av Chief Risk Officer som rapporterer til administrerende direktør.

Ansvarlig for operasjonell risiko har ansvar for registrering og oppfølging av hendelser knyttet til operasjonell risiko og at det blir etablert risikoreducerende tiltak.

Ansvarlig for compliance skal påse at førstelinjen har tilfredsstillende styring og kontroll av compliancerisiko. Complianceansvarlig er også ansvarlig for tilstrekkelig råd og veiledning, overvåkning og kompetanseutvikling av førstelinjen med tilhørende rapportering av status i forhold til compliance.

Selskapets aktuarfunksjon er en del av risikostyringsenheten. Aktuarfunksjonens ansvar og oppgaver er beskrevet i kapittel B. 6 Aktuarfunksjonen.

Risikostyringskomite

DNB Liv har etablert en risikostyringskomite som hovedsakelig består av selskapets produktansvarlige og representanter fra finansavdelingen og risikostyring. Komiteen gir innspill og råd til Chief Risk Officer i saker som har vesentlig innvirkning på selskapets risiko og kapitalisering.

Asset and Liability Committee (ALCO)

DNB Liv er representert i konsernets ALCO som er et rådgivende organ for konserndirektørene for finans og risikostyring. ALCO ledes av konsernets Chief Financial Officer. ALCO behandler saker knyttet til styring av markeds-

og finansieringsrisiko, risikomodellering, kapitalstruktur og avkastningsmål.

Revisjonsutvalg

DNB Liv har et felles revisjonsutvalg med konsernet som vurderer kvaliteten på konsernrevisjonens og ekstern revisors arbeid. Utvalget skal påse at selskapet har en uavhengig og effektiv ekstern og intern revisjon, samt en tilfredsstillende regnskapsrapportering i samsvar med lover og forskrifter. Revisjonsutvalget vurderer og innstiller på valg av ekstern revisor og dennes godtgjørelse. Utvalget fører også tilsyn med regnskapsavleggelsesprosessen, har løpende kontakt med ekstern og intern revisor om revisjonen av årsregnskapet, og etterser den lovpliktige revisjonen av årsregnskapet og det konsoliderte regnskapet. Utvalget forbereder styrets oppfølging av regnskapsrapporteringsprosessen og gjennomgår og vurderer selskapets regnskapsrapporteringer. Utvalget består av fire styremedlemmer, hvor minst ett av medlemmene skal være uavhengig av virksomheten og ha kvalifikasjoner innen regnskap og/eller revisjon.

Kompensasjonsutvalg

DNB Liv har også felles Kompensasjonsutvalg med konsernet. Utvalget innstiller på styrets retningslinjer for kompensasjon til ledende ansatte i henhold til allmennaksjelovens paragraf 6-16a. Utvalget forbereder og anbefaler forslag til styret om kompensasjon til administrerende direktør, og er samtidig rådgiver for administrerende direktør vedrørende kompensasjon og andre vesentlige personalrelaterte forhold for selskapets ledelse og eventuelt andre som rapporterer til administrerende direktør. Kompensasjonsutvalget har et særskilt ansvar for å vurdere å påse at godtgjørelsessystemet i selskapet er i samsvar med styringen av selskapet, herunder risikoappetitt.

Risikorapportering, oppfølging og etterprøving

Selskapets risikosituasjon, herunder status på alle risikomålene som er fastsatt i risikoappetitt rammeverket,

rapporteres minst månedlig til ledelsen og minst kvartalsvis til styret.

Seksjon Risikostyring 2.linje og Compliance har det overordnede ansvaret for risikorapportering i selskapet. Dette gjelder både den interne risikooppfølgingen og risikorapportering til markedet og myndighetene.

Alle nivåer i organisasjonen skal ha tilgang til relevant og nødvendig risikoinformasjon. Oppfølging av mål, rammer og strategier inngår i den interne risikorapporteringen.

Alle ansatte i DNB Liv har et ansvar for å rapportere og håndtere vesentlige hendelser eller avvik. Operasjonelle hendelser og compliancebrudd skal registreres i en taps- og hendelsesdatabase. Status rapporteres til ledelsen og styret gjennom risikoappetitt rammeverket. Det skal etableres tiltak for alle alvorlige hendelser og compliancebrudd.

Minst årlig skal det gjennomføres en gjennomgang og rapportering av status på styring og kontroll av operasjonell risiko. Rapporteringen inneholder en egenevaluering som er basert på Finanstilsynets modul for operasjonell risiko. Samtidig utarbeides tiltak for å redusere risikonivået. Basert på risikovurderinger, utarbeides en rapport til styret. Styret beslutter tiltak for å redusere de viktigste risikoene i selskapet.

Validering er en sentral del i kvalitetssikringen av forsikringstekniske avsetninger under Solvens II. Ansvaret for løpende vurdering av forutsetninger for beregninger av forsikringstekniske avsetninger ligger i første linje. Den tekniske kjøringen av beregningene gjennomføres i samarbeid mellom produktenhetene og ressurser med modellteknisk kompetanse fra andre linje. Uavhengig validering som gjennomføres av 2. linjefunksjonen foretas etter at beregning av de forsikringstekniske avsetningene er gjennomført og resultatene foreligger, og avsluttes

når endelig valideringsrapport er utarbeidet. Eventuelle identifiserte avvik, inklusiv oppfølging av avvik fra tidligere valideringer, følges opp gjennom DNB Liv sine interne endringsrutiner.

Konsernrevisjonen skal, som tredje forsvarslinje, etterprøve og bistå styret i å påse at det er kvalitet i alle vesentlige elementer i konsernets risikostyring. Uavhengig og effektiv revisjon skal bidra til hensiktsmessig risikostyring, internkontroll og virksomhetsstyring, samt pålitelighet i den finansielle rapporteringen. Konsernrevisjonen har sin instruks fra styret i DNB Liv, som også godkjenner revisjonens årlige planer og budsjetter. Konsernrevisjonen skal påse at det er etablert og gjennomføres tilstrekkelig effektiv risikostyring og internkontroll. Konsernrevisjonen skal i tillegg vurdere om risikoidentifisering og etablerte styringsprosesser samt kontrolltiltak effektivt bidrar til å styrke konsernets evne til måloppnåelse.

B. Systemet for risikostyring og internkontroll

Risikoappetitt

Rammeverket for risikoappetitt er definert som en del av den strategiske styringen av selskapet og består av grunnprinsipper og overordnede rammer for risikostyring i virksomheten. Styret bruker rammeverket til å fastsette den langsiktige risikoprofilen til DNB Liv. Rammeverket er dermed et viktig virkemiddel for å bidra til helhetlig risikostyring og operasjonalisering av denne.

Følgende styringsprinsipper for risikoappetitt gjelder for DNB Liv:

Styringsprinsipper for risikoappetitt

Som en del av rammeverket for risikoappetitt er det utarbeidet fire styringsprinsipper som beskriver rutiner og ansvar for hele DNB-konsernet.

- **Eierskap:** Rammeverket for risikoappetitt eies av styret. Alle endringer i rammeverket og styringsprinsippene må godkjennes av styret.
- **Ansvar:** Hvert enkelt risikoappetittutsagn har en personlig eier som er ansvarlig for oppfølging og utarbeidelse av eventuelle handlingsplaner dersom risikonivåene overstiges. Eieren har også ansvaret for å vurdere om målingen fanger opp risikoutviklingen godt nok.
- **Årlig gjennomgang:** Rammeverket for risikoappetitt skal vurderes minst én gang i året og finne sted uavhengig av den strategiske og finansielle planleggingsprosessen.
- **Rapportering:** Ledelsen mottar en månedlig rapportering av risikonivå i selskapet i form av en «trafikklysvurdering». Styret mottar en statusrapport med kommentarer og analyser hvert kvartal.

Selskapets risikoappetitt inneholder et sett av eksplisitte utsagn for ulike risikotyper og målparametere som regnes for å være særlig vesentlige for DNB Liv. Hvert utsagn angir rammer og/eller vurderingsprinsipper som definerer grensene for akseptabelt risikonivå. Rammene skal fungere som referansepunkter som selskapets strategiske og finansielle planer skal vurderes opp mot. Fornyelsen av risikoappetitt skal foregå i forbindelse med selskapets behandling av risikostrategi.

Alle utsagn i risikoappetitt skal implementeres videre ut i organisasjonen, gjerne gjennom mer presise risikotoleranser for hver enkelt risiko. Operasjonalisering gjennom styringssystemet, herunder kobling mot individuell belønning, er et viktig element for å gjøre risikoappetitt effektiv som styringsverktøy.

Måling mot risikoappetitt skal gi en overordnet oppsummering av risikosituasjonen i DNB Liv. I rammeverket for risikoappetitt inngår 16 ulike risikomål, på tvers av risikotyper og forretningsområder.

Det er etablert risikoindikatorer på lavere organisatoriske nivå som bygger opp under rammene i risikoappetitt. Risikoindikatorer kan være uttrykt som rammer for kvantifiserbar risiko, eller kvalitative vurderinger av risikonivå. Risikoindikatorer trenger ikke være uttrykt gjennom de samme målene som brukes på selskapsnivå, men de må kunne knyttes til de samme risikotypene og måle den samme utviklingen. Oppfølging av risikoindikatorer er tilpasset de enkelte forretningsområdene og skal sikre at risikoen holdes innenfor det fastsatte nivået i risikoappetitt rammeverket.

Måling og oppfølging

Gjennom løpende oppfølging av risikoappetitt sikres det at de risikoene som er identifisert som de mest sentrale på overordnet nivå, også er gjenstand for oppfølging og diskusjon i operative deler av organisasjonen.

Alle avvik fra fastsatt risikoappetitt blir fulgt opp. Månedlig rapportering gir ledelsen mulighet til å implementere tiltak slik at en negativ utvikling kan bli snudd før det definerte nivået for risikoappetitt er brutt. Gult lys i risikoappetitt utløser en formell prosess med klart definerte ansvarsområder. Selskapets ledelse beslutter hvorvidt tiltak skal gjennomføres. Et rødt lys i risikoappetitt betyr at en av rammene er brutt. Dette skal rapporteres til styret i det første påfølgende styremøte. Det skal samtidig fremlegges en handlingsplan for å redusere risikoen.

Beredskapsplan

DNB Liv har etablert en beredskapsplan. Planen utarbeides som en integrert del av selskapets risiko- og kapitalstyringsrammeverk, og inntreffer ved brudd på forhåndsdefinerte indikatorer. Brudd på indikatorene utløser en grundig vurdering av situasjonen og om tiltak skal gjennomføres. Dersom selskapets gjenoppretting ikke lykkes vil en avviklingsfase inntre. Beredskapsplanen skal sikre at selskapet kan gjenopprettes fra en svært alvorlig stressituasjon, uten involvering eller støtte fra myndigheter. Beredskapsplanen oppdateres årlig. Indikatorene følges opp månedlig av ledelsen og styret.

Egenvurdering av risiko og solvens (ORSA)

ORSA er en kontinuerlig prosess i selskapet som går gjennom året. Årlig utarbeides en ORSA rapport som er selskapets og styrets egenvurdering av risiko og kapital-situasjon. Rapporten sendes til Finanstilsynet.

Egenvurderingen viser DNB Livs syn på risiko, dens utvikling samt modeller for måling av risiko, risikostyring og muligheter for å redusere risiko. Selskapets egenvurdering er fristilt fra forutsetninger i Solvens II. Selskapets vurderinger bygger på 99,5 prosent konfidensnivå innenfor ett år.

Egenvurderingen er knyttet opp til selskapets forretningsplaner og gir en strategi for å opprettholde et akseptabelt kapitalnivå. Metodikken for egenvurdering utvikles løpende

og er systematisert rundt risikomodulene i Solvens II for standardmetoden.

Overvåking og håndteringen av risiko er en integrert del av den finansielle rapporteringen og risikostyringen. ORSA er integrert i DNB Livs forretningsplaner, interne rammeverk og interne kontrollsystem. Risiko og kapitalkrav vurderes løpende gjennom året og disse vurderingene gir grunnlag for selskapets strategi og finansielle planer.

Viktige elementer i ORSA prosessen er den årlige oppdateringen av risikostrategi og rammeverket, forretningsstrategien, treårige finansielle planer og de finansielle målene. Hvert kvartal måles og vurderes selskapets risiko og kapitaliseringen i lys av risikoutviklingen. Dette er fremstilt i den kvartalsvise risikorapporten til styret. Deler av rapporten behandles i selskapets risikostyringskomite. Styret mottar samtidig den finansielle rapporteringen slik at risikoutviklingen kan vurderes opp mot finansiell utvikling.

Figuren under viser stegene gjennom året slik de normalt gjennomføres:

B. Systemet for risikostyring og internkontroll

B.4 SYSTEMET FOR INTERNKONTROLL**Internkontrollsystem**

Virksomheten skal utøves i samsvar med integritet, redelighet og god forretningsskikk. God internkontroll skal sikre at virksomheten når sine mål, sikrer kundenes og eiernes verdier, og at interne og eksterne krav er oppfylt. Systemet for interkontroll må ses i sammenheng med beskrivelse av selskapets virksomhetsstyring med en tredeling av ansvaret i utøvende, overvåkende og kontrollerende enheter.

Internkontroll er kontinuerlige prosesser som er iverksatt, gjennomført og overvåket av styret, ledelsen og øvrige ansatte. Systemet for internkontroll bygger på verdigrunnlag, innarbeidede normer, holdninger og etikk. Det er selskapets ledelse som har ansvar for internkontrollen og for å tilpasse denne til risiko, vesentlighet og egenart. Samtidig bidrar alle ledere og medarbeidere til internkontroll gjennom utførelsen av sine arbeidsoppgaver.

Gjennom interkontrollen søkes å begrense uønskede hendelser gjennom vel etablerte rutiner for å sikre forsvarlig drift og gode prosedyrer for å unngå uønskede handlinger og at feil begås.

Krav til internkontroll er i DNB Liv definert gjennom konsernpolicyer, standarder, instruksjoner, retningslinjer og håndbøker.

Konsernstandard for styring av Operasjonell risiko beskriver prinsipper, roller og ansvar. Standarden for styring av Operasjonell risiko beskriver også hvordan internkontrollen skal integreres som en del av den samlede risikostyringen. Med utgangspunkt i policy, standarder og retningslinjer, samt DNB Livs prosessbeskrivelser foretas det en årlig vurdering av styring og kontroll. Styringsdokumenter og prosesser er dokumentert i et kvalitetssystem.

Compliancerisiko er risikoen for regulatoriske sanksjoner, økonomisk tap eller tap av omdømme som følge av

uredelig opptreden, brudd på god forretningsskikk eller manglende etterlevelse av gjeldende regelverk.

For å sikre etterlevelse av krav satt i eksternt og internt regelverk gjelder en egen konsernpolicy for compliance, ytterligere utdypet i konsernstandard. Styringsdokumentene omfatter alle ansatte og angir prinsipper for etterlevelse, opplæring, rapportering av brudd, roller og ansvar, krav til egen uavhengig compliancefunksjon med tilhørende arbeidsoppgaver og rapporteringslinjer.

DNB Liv har egen uavhengig compliance ansvarlig med tilgang på adekvate ressurser og all relevant informasjon. Ansvarlig for compliance rapporterer compliancerisiko og avvik direkte til selskapets administrerende direktør, styret og Group Compliance Officer. Minst årlig rapporteres status knyttet til compliance til selskapets styre.

B.5 INTERNREVISJONSFUNKSJONEN

Konsernrevisjonen gjennomgår og vurderer selskapets samlede styring og internkontroll. Konsernrevisjonen gjennomfører vurderinger av risikostyringen i første og andre forsvarslinje, og identifiserer potensielle forbedringer i driften ved å evaluere risikostyring og internkontroll.

Konsernrevisjonen er uavhengig av administrasjonen og rapporterer til styret i DNB Liv og styret i DNB ASA.

B.6 AKTUARFUNKSJONEN

Aktuarfunksjonen har som ansvar å kontrollere at forsikringstekniske avsetninger er tilstrekkelige og av nødvendig kvalitet. I DNB Liv gjelder dette ansvaret både i forhold til avsetninger i finansregnskapet og beregning av forpliktelser i selskapets solvensberegninger. I forhold til selskapets finansregnskap har aktuarfunksjonen ansvaret for å gjennomføre kontroller, back-testing, sensitiviteter og analyser av risikoresultatet og forsikringstekniske avsetninger.

Aktuarfunksjonen skal bekrefte overfor ledelsen og styret hvorvidt beregningen av forsikringsforpliktelsene som inngår i solvensberegningene er pålitelige og tilstrekkelige. Denne uavhengige bekreftelsen medfører at aktuarfunksjonen ikke kan fastsette forutsetningene for beregningene. Krav til uavhengighet og arbeidsdeling medfører at beregningene skal fastsettes av selskapets førstelinje, det vil si forretningsledelsen i selskapets seksjoner, administrerende direktør og selskapets styre.

Aktuarfunksjonen er en integrert del av risikostyringsenheten i DNB Liv. Direkte rapporteringslinje er til selskapets Chief Risk Officer. Leder av aktuarfunksjonen kan kreve å være til stede når selskapets styre behandler spørsmål tilknyttet sitt ansvarsområde. Leder av aktuarfunksjonen har møterett i DNB Livs ledergruppe i saker innenfor sitt ansvarsområde.

B.7 UTKONTRAKTERING

Gjennom operasjonell organisering søkes virksomheten drevet på en mest mulig optimal måte overfor kunder, kostnadsbruk, utnyttelse av kompetanse, utnyttelse av stordriftsfordeler, kvalitet og oppfyllelse av myndighetskrav. DNB Liv har derfor i den operative virksomheten satt bort utførelsen av tjenester til andre deler av DNB. DNB Livs plikter og ansvar overfor offentlige myndigheter og andre påvirkes ikke av utkontrakteringen. Finanstilsynet har godkjent eller har fått meldinger om alle tjenester som er utkontraktert.

Utkontrakteringen gjennomføres i samsvar med konsernets og DNB Liv sine retningslinjer og de krav som følger av Solvens II – regelverket.

Utkontraktering dokumenteres gjennom oppdragsavtaler som tilfredsstillende de krav som fremkommer av samme regelverk.

Funksjoner som DNB Liv har utkontraktert til andre selskaper i DNB underlagt norsk jurisdiksjon fremkommer på neste side.

Forvaltning av næringsseidomme foretas av DNB Næringsseidomme AS som er et heleid datterselskap av DNB Liv. Operasjonelt sett er ikke dette å betrakte som utkontraktering.

Innenfor IT-området er drift, forvaltning og utvikling av enkelte av selskapets IT-systemer utkontraktert til eksterne leverandører. Hvilke systemer dette gjelder fremkommer på neste side.

B.8 ANNEN RELEVANT INFORMASJON

Selskapet har ingen annen vesentlig eller relevant informasjon enn det som fremkommer over.

B. Systemet for risikostyring og internkontroll

Utkontraktering

Tjenesteleveranse	Oppdragstaker	Selskap	Jurisdiksjon	Ansvarlig leder
Distribusjon av forsikringsprodukter bedriftsmarked og personmarked	Wealth Management and Insurance	DNB Bank ASA	Norge	Håkon Hansen
Distribusjon forsikringsprodukter Personkunder	PM Norge	DNB Bank ASA	Norge	Ingjerd Spiten
Regnskap og Rapporteringstjenester	Konsernfinans	DNB Bank ASA	Norge	Kjerstin Bråthen
HR tjenester	HR	DNB Bank ASA	Norge	Solveig Hellebust
IT utvikling, drift og forvaltning	ITOP med underleverandører	DNB Bank ASA	Norge	Alf B Otterstad
Avtale om aktiv forvaltning	DNB Asset Management	DNB Asset Management AS	Norge	Natasja Henriksen Ola Melgård
Administrasjon av næringslån	LCI	DNB Bank ASA	Norge	Harald Serck - Hansen
Administrasjon av boliglån	Konsernfinans og DNB Boligkreditt	DNB Bank ASA	Norge	Kjerstin Bråthen, Per Sagbakken
Forvaltning av næringseiendommer	DNB Næringseiendom	DNB Næringseiendom AS	Norge	Gro Boge
Internrevisjon	DNB Bank - Konsernrevisjonen	DNB Bank ASA	Norge	Tor Steinfeldt - Foss

Utkontraktering underleverandør

Område	Underleverandør	Jurisdiksjon	Kontaktperson Leverandør	Ansvarlig for nøkkelfunksjoner
Innskuddspensjon, personalforsikring	Accenture	Norge/India	Lise Falch-Monsen	Ingvald Mjelde-Olsen
Ytelsespensjon, Garanterte personprodukter, utbetalingssystemer	DXC	Norge/Danmark	Einar Gruben	Geir Heimli
Unit Link produkter	Softronic	Sverige	Tomas Anderberg	Johan Byggnings
Driftsleverandør Windows systemer	HCL	Norge/India	Gagan Shama	Vaibhav Pant
Datavarehus	Infosys	Norge/India	Tron Jønmyr	Jørgen Fasmer Riise
Datavarehus	Experis	Norge	Steinar Husa	Roar Skipperø

C. Risikoprofil

Selskapets største risiko er markedsrisiko, forsikringsrisiko og operasjonell risiko. Figuren under viser de ulike risikofaktorenes andel av total risiko ved utgangen av 2018:

Risikoprofil
prosent

Ved beregning av risiko og solvenskapitalkrav benytter DNB Liv standardiserte satser og metoder som er definert i Solvens II – regelverket. Operasjonell risiko beregnet i henhold til standardmodellen i Solvens II utgjorde 3 prosent ved utløpet av 2018. Total risiko utgjorde 43 milliarder kroner. Dette var en økning på 0,5 milliarder kroner sammenlignet med 31.12.2017. Økningen skyldes økt markedsrisiko og livsforsikringsrisiko, mens helse-

risiko ble noe redusert. Operasjonell risiko var på samme nivå som ved inngangen til året. Det var ingen vesentlige endringer når det gjelder risikokategoriernes andel av totaliteten. Markedsrisiko er den største risikoen i DNB Liv og utgjorde 71 prosent av total risiko ved utgangen av 2018. Renterisiko utgjorde den største andelen av total markedsrisiko, hovedsakelig drevet av at rentebinding på selskapets investeringer er kortere enn løpetiden på forpliktelsene. Forsikringsrisiko utgjorde 21 prosent, hvorav økt levealder utgjorde 67 prosent.

C.1 FORSIKRINGSRISIKO

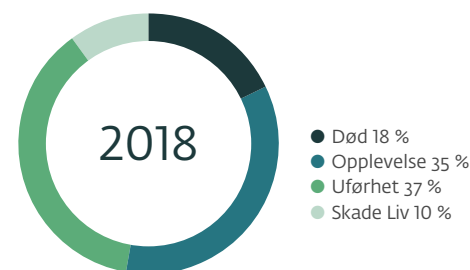
Alle DNB Livs produkter inneholder elementer av forsikringsrisiko i større eller mindre grad. DNB Liv skal påta seg forsikringsrisiko på en måte og til betingelser som gir lønnsomhet for selskapet og en merverdi for våre kunder.

DNB Liv gjennomfører en risikovurdering av alle kunder som ønsker å kjøpe et produkt av selskapet. Det gjøres en helsevurdering for kunder som tegner personrisikodekninger og en underwriting av risiko for bedriftskunder. Ved stor usikkerhet i risikovurderingen, høy konsentrasjon eller u hensiktsmessig sammensetning av risiko anvender selskapet reassuranse for å redusere sin eksponering. Behovet for reassuranse vurderes kontinuerlig.

DNB Livs totale forsikringsrisiko genereres i stor grad av opplevelsesrisiko og uførisiko for ytelsespensjon og fripoliser.

Diagrammene under viser eksponeringen mot død, opplevelse, uførhet og skade målt i risikopremie og for de tre produktområdene; bedriftskunder, personkunder og personrisiko.

Produktområde- målt i risikopremie
prosent

Bedriftskunder

Dette produktområdet har ansvaret for ytelsespensjon, risikopensjoner, bedriftsgruppeliv og personalforsikring. For ytelsespensjon er den dominerende risikoen opplevelsesrisiko og uførhet. For risikopensjoner er den dominerende risikoen knyttet til uførhet. Gruppelivsforsikringer selges i hovedsak kun med dødsrisikodekning. Gjennom personalforsikringer tilbys dekninger relatert til personers liv og helse ved sykdom og ulykke.

Personkunder

Produktområdet har ansvaret for fripoliser og individuelle rente- og kapitalforsikringer med overskuddsdeling. De dominerende forsikringsrisikoene innenfor disse produktene er opplevelsesrisiko og uførisiko. Dette er produkter som ikke er i salg.

Personrisikoprodukter

Produktområdet omfatter ettårige individuelle personrisikoprodukter (dødsrisiko og uføredekninger). Diversifikasjonseffektene mellom dødsrisiko og opplevelsesrisiko er tilnærmet 100 prosent. DNB Liv har stor opplevelsesrisiko gjennom garanterte pensjonsprodukter. Dødsrisiko gir derfor størst diversifikasjonseffekt mot opplevelsesrisiko da dette er motsatte risikoer. Produktområdet Personrisikoprodukter er besluttet overført til Fremtind Forsikring AS. Det forventes at fisjonen gjennomføres i løpet av 2019.

RISIKOREDUSERENDE TILTAK

Diversifisering

Ulike typer forsikringsrisiko virker mot hverandre i en total risikosammenheng. Eksempler er uførisiko og dødsrisiko som langt på vei virker motsatt av opplevelsesrisiko. Det kan og nevnes at analyser på egen bestand viser en høyere dødelighet hos uføre individer sammenlignet med ikke uføre individer. Ved å være eksponert i flere risikotyper vil en diversifiserende effekt oppnås.

I risikoberegningene kalkuleres diversifikasjonseffekter mellom markedsrisiko og forsikringsrisiko samt mellom

C. Risikoprofil

de ulike forsikringsrisikotyper.

Diversifisering reduserer den samlede forsikringsrisiko. Det er et mål å utnytte en optimal diversifisering. Forsikringsrisiko i DNB Liv er dominert av opplevelsrisiko, og en balansert forsikringsrisiko innebærer satsing på produkter med dødsrisiko og uførerisiko.

Selskapet ønsker å utnytte muligheten for å diversifisere opplevelsrisiko mot personrelaterte skadedekninger (helse og liv) innenfor den rammen som konsesjonen gir.

Reassuranse

Selskapets program for reassuranse skal bidra til å sikre best mulig risikojustert inntjening for DNB Liv gjennom:

- at vedtatte rammer for overordnede risikoappetitt og forsikringsrisiko overholdes
- optimalisert risikosammensetning og eksponering som gir stabile resultater
- positive risikoresultater for å tilfredsstillte selskapets krav til egenkapitalbetjening

DNB Liv har reasurert deler av risiko knyttet til personrisiko og reasurert tap over visse nivåer for eldre individuelle rente- og kapitalprodukter.

I tillegg har DNB Liv en reassuranse mot katastrofelignende enkelthendelser. Dette er en beskyttelse mot betydelige katastrofer, med høy egenandel som er tilpasset selskapets og konsernets risikoappetitt. For 2018 er det en generell egenandel på 100 millioner kroner, og en maksimal beskyttelse på 2 500 millioner kroner. Innen personalforsikring og bedriftsgruppeliv trer katastrofereassuransen inn ved erstatninger utover 50 millioner kroner.

Det stilles krav til at reassurandørene skal ha en rating på A- eller bedre.

Risikovurdering og risikoklassifisering av bedrifter

Som utgangspunkt for risikodifferensiert prising av uføredekninger knyttet til pensjon og personalforsikringer for bedriftskunder foretas en vurdering av den risiko bedriften representerer for plassering i risikoklasser.

For risikopensjoner kan en slik klassifisering av kundene enten skje automatisk med utgangspunkt i objektive kriterier (bransje) eller etter en individuell vurdering av risikoen den enkelte bedrift representerer.

For bedriftskunder med inntil 100 ansatte bygger risikoklassifiseringen på en vurdering av risikoen i den bransje eller segment kunden tilhører (automatisk underwriting). For bedrifter med mer enn 100 ansatte skal det foretas en individuell vurdering av risikoen i den enkelte bedrift (individuell underwriting). For bedrifter med mer enn 150 ansatte og mer enn tre års skadehistorikk, kan bedriftens egen skadehistorikk inngå i vurderingen og klassifiseringen.

For bedrifter med personalforsikringer og gruppeliv bygger risikoklassifisering med inntil 50 ansatte på en vurdering av risikoen i det bedriftssegmentet kunden tilhører samt i tillegg en vurdering ut fra bedriftens yrkeskategorier når det gjelder yrkesskadeforsikringen. For dødsrisiko og uførhet bygger risikoklassifiseringen på bedriftens alder- og kjønnsammensetning og en satt risikofaktor for den enkelte risiko ut i fra segment. For bedrifter mellom 50 og 150 ansatte foretas i de fleste tilfeller en individuell vurdering av risikoen i den enkelte bedrift. For bedrifter med mer enn 150 ansatte gjøres det for alle kunder en individuell vurdering, hvor bedriftens egen skadehistorikk som hovedregel danner grunnlaget for vurderingen og klassifiseringen. For de største bedriftene fra 500 ansatte og mer legges betydelig vekt på bedriftens egen skadehistorikk og da med støtte i frekvens- og snittskadedetail fra egen bestand.

For kollektive ordninger med individuell tilslutning (foreningsgruppeliv) skal det foretas risikovurdering av det enkelte medlem etter egne regler (helsebedømmelse).

Risikoklassifisering av bestanden revurderes årlig med utgangspunkt i observerte resultater i egen kundeportefølje og kunnskap om den enkelte bedrift eller gruppe av bedrifter (segment, næring).

Med grunnlag i risikopremie fremkommer følgende fordeling:

Risikoprofil fordelt på kundesegmenter
prosent

Helsebedømmelse

Formålet med helsevurdering er å avdekke helsemessige forhold hos forsikrede som medfører forhøyet risiko.

Helsevurdering gjennomføres ved

- tegning av individuelle risikoprodukter
- for individuell tilslutning til foreningsgruppeliv
- ved etablering av bedriftsordninger med færre enn 5 medlemmer (10 medlemmer for personalforsikring) eller med færre enn 15 medlemmer dersom eier er en av disse.

For bedrifter med mer enn fem ansatte skal bedriften avgi arbeidsdyktighetserklæring for nye medlemmer i ordningen.

Omfanget av helsevurderingen skal tilpasses risikoen i den enkelte dekning. Normalt bygger helsevurderingen på egenerklæring fra forsikrede. For store forsikringssummer kan det også kreves legeerklæring.

Maksimale forsikringssummer

Standard maksimale forsikringssummer for død og uførhet er definert for alle produkter. Unntak er yrkesskadeforsikring, der forsikringsutbetaling følger av lovgivning.

Ved tegning av forsikringssummer ut over standard maksimale forsikringssummer, skal det legges til grunn særskilte vurderinger.

Underwritingskomiteen

Underwritingskomiteen er etablert som forum for å kunne behandle store og strategisk viktige tilbud og fornyelser av kundeforhold og prinsipielle avklaringer vedrørende tariffer. Komiteen har en sammensetning som ivaretar de enheter som har det forretningsmessige ansvaret for produktene.

Leder for Bedriftskunder Produkt eller den vedkommende delegerer fullmakt til, har endelig beslutningsfullmakt i saker som diskuteres så fremt ikke annet følger av fullmaktshåndboken. Et bærende prinsipp er at prissetting knyttet til de største kundene med betydelig risiko skal besluttes av administrerende direktør.

RISIKOSENSITIVITET

Forsikringsrisiko er for DNB Liv en vesentlig risiko. I nominelle kroner før diversifiseringseffekter utgjør livsforsikringsrisiko og risiko knyttet til helseforsikring 11 milliarder kroner. Forsikringsrisiko overvåkes og styres gjennom flere målinger:

- Utvikling og endring i skadepresenter på produkter og enkeltrisker sett opp mot målsatt skadepresent
- Andel kunder med skadepresenter over målsatt terskelverdi
- Utvikling i risikoresultat med tilhørende krav til lønnsomhet
- Forsikringsrisiko følges opp som en integrert del av solvenskapitalkravet etter Solvens II

I solvensberegningene inngår risiko som fremkommer gjennom forutsatt flytting av produkter til andre livselskap

C. Risikoprofil

(mass lapse risk). Foruten dette er forsikringsrisiko i hovedsak påvirket av utvikling i dødelighet og uføre. I tillegg vil rentenivå påvirke livsforsikringsrisiko gjennom selskapets forpliktelser knyttet til utbetaling av ulike typer pensjoner.

DNB Liv følger opp sensitiviteter knyttet til endringer i forsikringstekniske avsetninger. Forsikringstekniske avsetninger beregnet i henhold til solvens regelverket utgjorde 289 milliarder kroner ved utgangen av 2018.

Tabellen under viser effekt på forsikringstekniske avsetninger (TP) i Solvens II ved endring i sentrale forutsetninger.

Effekt på forsikringstekniske avsetninger (TP) i Solvens II ved endring i sentrale forutsetninger

Sensitivitet	Endring i TP
Renter - 50 bp	2,8 %
Renter + 50 bp	-2,5 %
Dødelighet - 10 prosent	0,4 %
Dødelighet + 10 prosent	-0,3 %
Uførhet - 10 prosent	-0,1 %
Uførhet + 10 prosent	0,1 %

Med 10 prosent endring i dødelighet forstås endring i forutsatt utvikling i dødelighet og ikke antatt levealder.

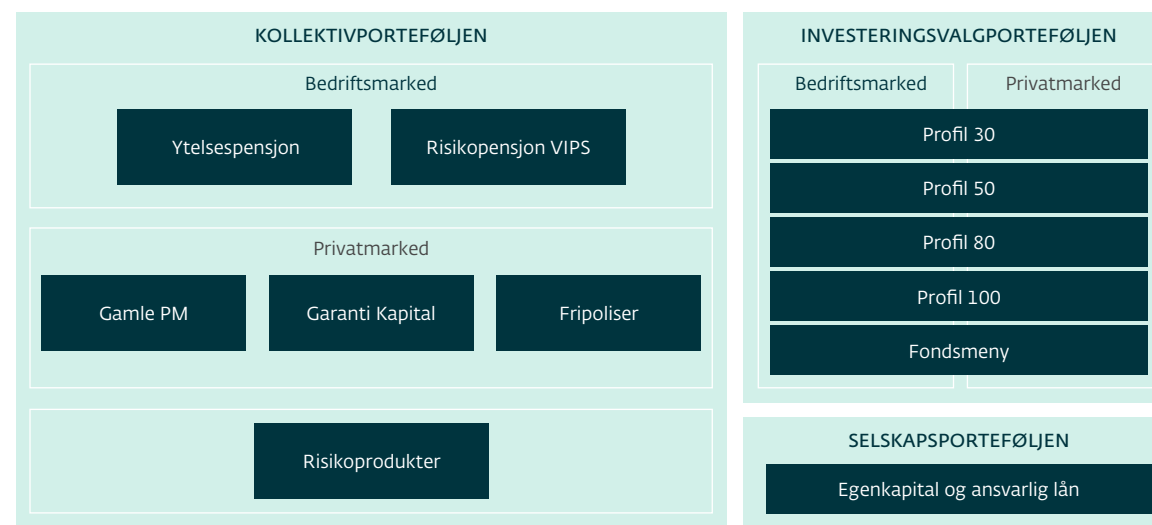
I tillegg til å følge opp sensitiviteter knyttet til endringer i forsikringstekniske avsetninger er det utarbeidet analyser som viser hvordan det bokførte risikoresultatet påvirkes av 5 prosent reduksjon i dødelighet og 10 prosent økning i uførhet. Dette vises i tabellen øverst til høyre:

Risikoresultatet er mest sensitiv for endringer i uførhet innenfor bransjen privat kollektiv ytelsespensjon.

Sensiviteter knyttet til endringer i TP

millioner kroner	Kollektive forsikringsordninger - ytelsespensjon		Individuell rente- og pensjonsforsikring			Totalt
	Privat	Foreningsforsikring	Rente- og pensjonsforsikring	Kapitalforsikring	Andre bransjer	
Risikoresultat i 2018	320	13	43	116	(97)	395
Sensiviteter - effekt på risikoresultatet						
5 prosent reduksjon i dødelighet	(35)	(1)	(10)	2	1	(42)
10 prosent økning i uførhet	(107)	(0)	(10)	(10)	(24)	(151)

Sammensetning av investeringsporteføljer med tilordnede produkter og profiler

C.2 MARKEDS- OG KREDITTRISIKO

DNB Liv skal være en aktiv og ansvarlig kapitalforvalter. Dette innebærer god diversifisering og helhetlig styring av markedsrisiko som skal sikre tilstrekkelig avkastning på kundenes midler og en akseptabel avkastning på selskapets investerte kapital. Med helhetlig styring av markedsrisiko menes det en tydelig strategi hvor retningslinjene og rammene for strategisk, taktisk og operativ innretning for alle investeringsporteføljene fremkommer. DNB Liv legger til grunn at eksponering mot markedsrisiko i porteføljene vil gi høyere avkastning over tid enn risikofrie (lavrisiko) alternativer. Med god diversifisering menes det å øke forventet avkastning uten å øke markedsrisikoen. Investeringsporteføljene er i utgangspunktet godt diversifisert mellom ulike aktivaklasser, regioner, sektorer og enkeltinvesteringer.

Investeringsporteføljene i DNB Liv og tilordnede produkter og profiler er vist i figuren til venstre.

Kapitalforvaltningen i DNB Liv fordeler seg på tre overordnede investeringsporteføljer; kollektivporteføljen, investeringsvalgporteføljen og selskapsporteføljen. Samlet verdi for de tre investeringsporteføljene er 315,1 milliarder kroner ved utløpet av 2018. Kundemidlene forvaltes i de to førstnevnte porteføljene, mens selskapets midler forvaltes i selskapsporteføljen.

Krav til forsvarlig kapitalforvaltning og god forretningsskikk er grunnleggende kriterier i DNB Livs kapitalforvaltning. Det er videre et krav at risikoen som tas i investeringer skal identifiseres, måles, overvåkes, styres, kontrolleres og rapporteres. Dette gjøres blant annet ved at det er definert et investeringsunivers for investeringer og det er fastsatt hvor stor andel som kan investeres i ulike aktiva klasser. Det er fastsatt begrensninger til investeringer for blant annet å redusere kredittrisiko, likviditetsrisiko og

C. Risikoprofil

konsentrasjonsrisiko mot en enkelt debitor osv. Investeringssporteføljene er i utgangspunktet godt diversifisert mellom ulike aktivaklasser, regioner, sektorer og enkeltinvesteringer.

Porteføljestørrelsene ved utgangen av 2018 fremkommer i tabellen til høyre.

Kollektivporteføljen

Kollektivporteføljens midler er tilknyttet ytelsespensjonsproduktene for bedriftsordninger og privatmarkedet. En ytelsespensjon kjennetegnes av at nivå på utbetalingen ved pensjonsalder er avtalt på forhånd. DNB Liv yter en årlig avkastningsgaranti (rentegaranti) for ytelsesproduktene. Gjennom rentegarantien eksponeres DNB Livs egenkapital for markedsrisiko.

Kollektivporteføljen splittes mellom bedriftsmarked og privatmarked. Bedriftsmarked består av to porteføljer; ytelsespensjon og risikopensjon knyttet til innskuddspensjon. Privatmarkedet har tre produkter; gamle PM, garantikonto og fripoliser. Opptjente pensjonsytelser på utmeldings- eller opphørstidspunktet videreføres i fripoliser. Gamle PM inneholder privatmarkedsavtaler etablert før 1.1.2008. For Gamle PM er det overskuddsdeling mellom kunde og eier. Garantikonto inkluderer alle kapital- og renteforsikringer etablert etter 1.1.2008. Noen av investeringene i kollektivporteføljen er knyttet til de produkter hvor eier står hele risikoen. Disse produktene forvaltes i porteføljen Risikoprodukter.

De ulike produktene har separat forvaltning. Med separat forvaltning kan investeringene tilpasses de ulike produktenes egenskaper. Unntaket fra separat forvaltning er Ytelsespensjon Bedriftsmarked og Fripoliser som har en fellesportefølje. Denne strukturen er valgt for å kunne håndtere flytting fra Ytelsespensjon Bedriftsmarked til Fripoliser i forbindelse med omdanning til innskuddspensjon. En struktur med fellesportefølje vil da ikke utløse transaksjonsbehov i markedet.

Porteføljestørrelsene ved utgangen av 2018

i milliarder kroner

Kollektivporteføljen	204	Investeringsvalgporteføljen	80	Selskapsporteføljen	32
<i>Bedriftsmarked</i>	25	<i>Bedriftsmarked</i>	77	Egenkapital	23
Ytelsespensjon	23	Profil <=30	23	Ansvarlig lån	7
Risikopensjon knyttet til innskuddspensjon	3	Profil 50	28	Erstatningsavsetninger	1
<i>Privatmarked</i>	177	Profil >=80	17		
Gamle PM	30	Fondsmeny	9		
Garanti Kapital	13	<i>Privatmarked</i>	2,6		
Fripoliser	132	Profil <=30	0,4		
Risikoprodukter	2	Profil 50	1,4		
		Profil >=80	0,8		
		Annet	0		

Kollektivporteføljen består av renteinvesteringer, ikke belånte eiendomsinvesteringer, børsnoterte aksjer og alternative investeringer (unoterte aksjer, hedgefond, girede eiendomsinvesteringer, direkte utlån og high yield renteinvesteringer). Renteinvesteringene er fordelt på fire kategorier, pengemarkedsplasseringer, omløpsobligasjoner, utlån og hold til forfall obligasjoner. Utlån omfatter både boliglån og næringslån med pant i eiendom.

Investeringsvalgporteføljen

Investeringsvalgporteføljen omfatter alle midler hvor kunden selv bestemmer over sine investeringer. Kunden bestemmer selv investeringsprofil blant de valgene som gjøres tilgjengelig i DNB Livs produktløsninger, og kunden står selv ansvarlig for markedsrisikoen. DNB Liv tilbyr kun i svært begrenset grad avkastningsgarantier knyttet til disse produktene. Investeringsvalgporteføljen er inndelt

i standard investeringsprofiler og fondsmeny. I standard investeringsprofiler tilbys kunden et sett profiler med ulik aktivafordeling og risiko, mens fondsmeny gir kunden mulighet til å velge mellom ulike fond som dekker både brede og spissede kategorier innenfor ulike aktivaklasser.

DNB har utviklet godt diversifiserte investeringsprofiler som legger grunnlag for en langsiktig kapitalforvaltning av innskuddskapitalen. Investeringsprofilene skal gi kunden mulighet til å velge mellom godt diversifiserte profiler med konkurransedyktig avkastning. Risikoen i profilene defineres i hovedsak ved andelen allokert til aksjer. Det tilbys profiler med aksjeandeler mellom 0 og 100 prosent. Forvaltningen skal være i tråd med DNBS etiske retningslinjer, og underlagt tilsvarende kontroll som øvrige porteføljer.

Selskapsporteføljen

Selskapsporteføljens midler er innskutt kapital, i form av egenkapital eller ansvarlig lån, samt opptjent egenkapital. I tillegg omfatter den selskapets netto arbeidskapital, eller kapital som ikke kan henføres som forpliktelser overfor kundene. Midlene i selskapsporteføljen kan betraktes som en sikkerhetsstillelse for de garantier og forpliktelser som selskapet har påtatt seg overfor sine kunder.

Investeringene i selskapsporteføljen fordeler seg på aktivaklassene renteinvesteringer, eiendomsinvesteringer, aksjer (noterte og unoterte) og annet. Renteinvesteringene er igjen fordelt på pengemarkedsplasseringer og hold til forfall obligasjoner.

Renteinvesteringene utgjør hoveddelen av porteføljen og kan ses i sammenheng med hensynet til å kunne møte ansvaret i forhold til rentegarantiene som nevnt ovenfor, mens investeringene i eiendom og aksjer kan i hovedsak knyttes til objekter hvor DNB har særskilte interesser.

Hold til forfall obligasjonene i selskapsporteføljen tjener som en avlastning eller sikring for selskapet i forhold til avkastningsgarantiene i kollektivporteføljen. Samtidig bidrar investeringene med å stabilisere bokført avkastning fra porteføljen, selv om renterisikoen og kredittrisikoen kan være høyere enn for pengemarkedsinvesteringene.

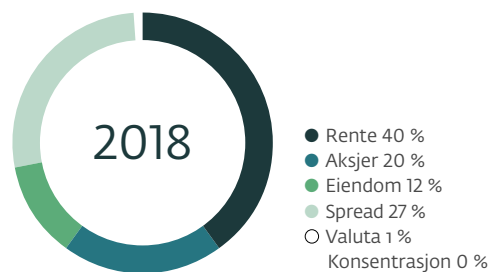
C. Risikoprofil

Markeds- og kredittisiko

Med markedsrisiko menes risiko for tap knyttet til investeringer utsatt for svingninger i aksjekurser, renter, kredittspreader, eiendomspriser, valutakurser, motpartsrisiko og konsentrasjonsrisiko. Markedsrisiko er den største risikoen i DNB Liv og utgjorde 71 prosent målt i andel av solvenskapitalkravet ved utgangen av 2018. Renterisiko utgjør den største andel av total markedsrisiko, hovedsakelig drevet av renterisiko knyttet til forpliktelsene.

Markedsrisiko 31.12.18 fordelt på risikotyper:

Markedsrisiko
prosent

Markedsrisikoen styres gjennom rammer og retningslinjer for allokering til aktivklassene, samt diversifisering og konsentrasjon innenfor disse aktivklassene. Det fastsettes en risikoappetitt for markedsrisiko i underporteføljene.

Risikokonsentrasjoner bidrar ikke til økt risikojustert avkastning og søkes derfor minimert. Dette gjøres gjennom investering i flere aktivklasser med god diversifisering innad i aktivklassene. DNB Liv har ikke hatt konsentrasjonsrisiko i henhold til standardmetoden under Solvens II i 2018. Den største konsentrasjonsrisikoen mot enkeltmotparter finnes i det norske rentemarkedet.

Risikoappetitt for markedsrisiko er uttrykt ved følgende risk statements:

Markedsrisiko i kollektiv- og selskapsporteføljen

	31.12.2018	31.12.2017
Samlet markedsrisiko (99,5%)	8,2 mrd	5,0 mrd
Aksjeandel (gjennomsnitt)	7,4 %	4,3 %
Eiendomsandel	10,3 %	9,5 %
Andel alternative investeringer	4,6 %	5,0 %
Renterisiko (1pp endring)	1 mrd	1,2 mrd
Spreadrisiko (1 pp endring)	1,5 mrd	1,6 mrd
Markedsrisiko i selskapsporteføljen	0,8 mrd	0,9 mrd

Tabellen øverst viser måling av egenvurdert markedsrisiko basert på metodikk for stresstesting som benyttes for styring av markedsrisiko i kollektiv- og selskapsporteføljen for de neste 12 måneder og på et konfidensnivå på 99,5 % (tilsvarende som i Solvens II). Renterisiko knyttet til forpliktelsen er ikke inkludert i markedsrisiko i kollektivporteføljen utover eventuelle effekter fra tilstrekkelighetstesten. Det er kun renterisiko som treffer regnskapsmessig resultat som er inkludert. Det vil si at rentepapirer målt til amortisert kost – også kalt hold til forfall obligasjoner (HTF) heller ikke er med. Målingen av samlet markedsrisiko bygger på metodikken fra Solvens II, men er justert for å hensynta egenvurdert risiko. Dette er særlig knyttet til beregning av spreadrisiko og eiendomsrisiko.

Rammer og retningslinjer som setter begrensning for kapitalforvaltningen er utformet slik at krav til blant annet sikkerhet, kvalitet og likviditet til eiendeler er hensyntatt. Rentebærende investeringer har blant annet krav til sikkerhet i form av tilfredsstillende pant innenfor 60–65 % LTV (loan to value), og garanti for utlån (GIEK-garanti). Det er videre stilt minimum ratingkrav til BBB- (investment grade). Det er også fastsatt en minimum andel i forvaltningen til likvide investeringer (pengemarked, omløpsobligasjoner

og aksjer) for å møte løpende likviditetsforpliktelser. Aksjeinvesteringer er hovedsakelig noterte investeringer i regulerte markeder. Investeringer utenfor regulerte markeder, som for eksempel Private equity, hedgefond, unoterte aksjer osv. er begrenset og investeres innenfor en fastsatt ramme for kapitalforvaltning.

Under er beskrevet hva som inngår i de forskjellige risk statements.

Samlet markedsrisiko

Fra tabellen ser vi at markedsrisikoen i kollektivporteføljen er økt fra 2017 til 2018. Dette skyldes hovedsakelig reduserte buffere samt noe økt aksjeeksponering. Den negative avkastningen på aksjer i fjerde kvartal 2018 førte til at avkastningen var lavere enn kundenes rentegaranti. Dette har redusert kursreguleringsfondet. EIOPA (Europeiske forsikrings- og pensjonstilsynet) bestemmer hvilke stressfaktorer som selskapene skal benytte. Stressfaktoren er dynamisk og følger utviklingen i aksjemarkedet. Markedsrisikoen i selskapsporteføljen har blitt marginalt redusert som følge av en lav stressfaktor for aksjer for desember 2018.

Aksjeandel og eiendomsandel

I tabellen fremkommer gjennomsnittlig aksjeandel og eiendomsandel for kollektivporteføljen. Aksjeandelen i kollektivporteføljen gikk opp fra 4,3 prosent til 7,4 prosent i 2018. Økningen skyldes aksjekjøp gjennom året, hvor eksponeringen var størst for globale - og fremvoksende markeder. Eiendomsandelen har også økt gjennom året, og skyldes i hovedsak positiv verdiendring. Det er ikke gjort noen nye direkte investeringer i eiendom i 2018.

Renterisiko og spreadrisiko

Tabellen viser hvordan rente- og spreadrisiko påvirker samlet markedsrisiko i kollektivporteføljen ved gitte endringer i nevnte risiko.

For hvert risikoutsagn er det fastsatt en terskelverdi for når en fornyet vurdering i ledelsen eller styret er påkrevd.

Selskapet er kapitalisert til å kunne ta risiko innenfor disse grensene. Det er i tillegg fastsatt detaljerte rammer for kapitalforvaltningen som fastsetter investeringsuniverset, sikrer diversifisering mellom og i risikokategorier.

Renterisikoen fra forpliktelsene motsvares av renterisikoen knyttet til eiendelene. Selskapets forsikringsforpliktelser har lengre durasjon enn renteinvesteringene. Nivået på durasjonsgapet er hovedsakelig styrt gjennom allokering til hold til forfall obligasjoner og obligasjoner med pant i næringseiendom.

Derivater benyttes i kapitalforvaltningen for effektivisering og sikring av investeringer innenfor fastsatte rammer. Type instrumenter som kan brukes er også regulert i rammeverket.

DNB Liv følger prinsippet om forsvarlig kapitalforvaltning og god forretningsskikk. Dette ivaretas gjennom selskapets strategi, rammer og retningslinjer.

Forventet avkastning og rentegaranti

DNB Liv bærer risikoen for å oppfylle den årlige rentegarantien selskapet har i avtalene med kundene. Finansavkastningen må være stor nok til å møte denne garantien. I motsatt fall må manglende avkastning dekkes ved bruk av kursreguleringsfond, tilleggsavsetninger, egenkapital eller ansvarlig lån. Målt i forhold til kundefondene hadde selskapet en samlet gjennomsnittlig rentegaranti på 3,1 prosent for 2018. Tabellen under viser hvordan rentegarantien for hver enkelt produktgruppe har utviklet seg. I takt med utbetaling av pensjoner vil rentegarantien i prosent av forpliktelsene reduseres noe år for år. Utvikling i rentegaranti per produkt fremkommer av tabell på neste side.

Utvikling i rentegaranti

Rentegarantien fordelt på produktgrupper	2018	2017	2016	2015	2014
Kollektiv pensjon, privat sektor	3,1 %	3,1 %	3,1 %	3,1 %	3,2 %
Individuell pensjon	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %
Individuell kapital	2,2 %	2,2 %	2,3 %	2,3 %	2,3 %
Kollektiv foreningspensjon	4,0 %	4,0 %	4,0 %	4,0 %	4,0 %
Totalt	3,1 %	3,1 %	3,1 %	3,1 %	3,2 %

Figuren til øverst til høyre viser forventet avkastning og rentegaranti for de største porteføljene frem mot 2021.

Avkastningsforventninger som fremkommer i figuren til høyre er i samsvar med grunnlaget for finansiell plan for perioden 2019-2021. Innfrielse av rentegarantien er viktig for selskapets verdiskapning og utvikling i solvensmargin. Som det fremgår av figuren ligger forventet avkastning over rentegarantien de kommende tre årene. Marginen er minst for eldre kontrakter hvor rentegarantien er høyest.

Utvikling i renteinstrumenter med fast avkastning

Dagens lave rentenivå gjør det krevende å oppnå en høy avkastning på kundemidlene. DNB Liv har som følge av det vedvarende lave rentenivået tilpasset virksomheten gjennom kontinuerlig fokus på balansestyring og kostnadsutvikling. Selskapet har tilpasset kapitalforvaltningen til egenskaper ved forpliktelsene til de ulike produktene.

I 2018 ble det kjøpt obligasjoner til amortisert kost for 7,7 milliarder, med tilhørende kredittrating fra BBB+ til AAA.

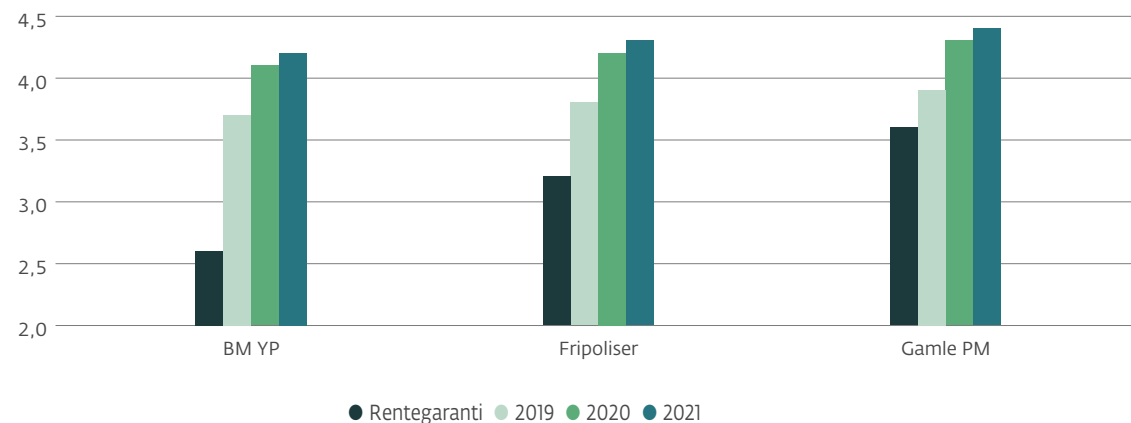
I tillegg ble det kjøpt og refinansiert nye lån med pant i næringsseiendom fra DNB Bank/DNB Næringskreditt for 4,5 milliarder kroner. Lånene er internt kredittvurdert til å tilsvare BBB-rating. Det er ikke kjøpt ytterligere boliglån fra DNB Boligkreditt i 2018.

I figuren til høyre vises forfall for eksisterende portefølje med hold til forfall obligasjoner, boliglån og lån med pant i næringsseiendom.

I 2019 forfaller det om lag 9,1 milliarder kroner i obligasjoner til amortisert kost i kollektivporteføljen og cirka 230 millioner i selskapsporteføljen. Fra figuren ser vi hvordan den totale porteføljen utvikler seg årlig frem mot 2034 dersom det ikke reinvesteres. Renteinstrumenter med fast avkastning bidrar i vesentlig grad til at selskapet vil oppnå en avkastning over rentegarantien også de kommende årene.

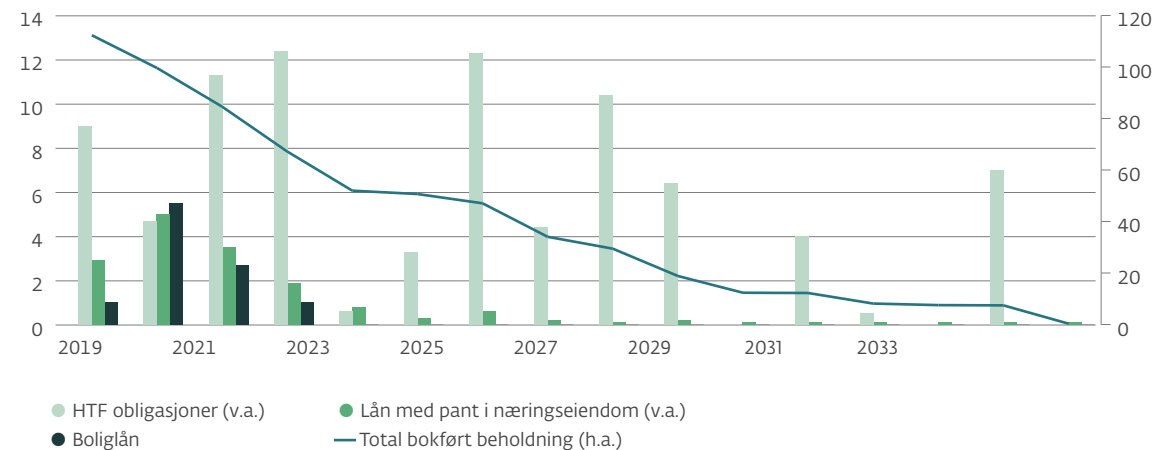
Rentegaranti og forventet avkastning

prosent

Forfallstruktur og beholdning

Årlige forfall i milliarder

C. Risikoprofil

C.3 LIKVIDITETSRISIKO

For å sikre tilstrekkelig likviditet ved potensielt store flyttinger av midler ut av selskapet, settes det en minimum andel likvide papirer. Med likvide papirer menes noterte aksjer, rentepapirer med mindre enn ett års løpetid og statspapirer.

C.4 OPERASJONELL RISIKO

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser.

Styring av operasjonell risiko innebærer å håndtere risiko for å sikre en effektiv og vellykket virksomhetsutøvelse. En sunn risikokultur innebærer å identifisere og vurdere risiko, etablere, implementere og evaluere tiltak, samt å sikre relevant og effektiv rapportering til aktuelle interessenter. DNB konsernet har fastsatt policy og konsernstandarder som omhandler operasjonell risiko. Disse gjelder også for DNB Liv.

En god styring av operasjonell risiko utvikles gjennom følgende prinsipper:

Identifisering av risiko

Identifisering av operasjonell risiko skjer gjennom linjeledelsens risikovurderinger, egevalueringer, fastsettelse av key risk indicators (KRI)/key performance indicators (KPI) og gjennom registrering av hendelser i selskapets hendelsesdatabase. Relevant og fullstendig identifisering av risiko er avgjørende for å kunne styre risiko.

Måling og indentifisering av risiko

Måling og kvantifisering av operasjonell risiko skjer på grunnlag av identifiserte risiko, i hovedsak gjennom standardmodellen i Solvens II og gjennom årlige risikovurderinger av vesentlige prosesser. Overvåking av operasjonell risiko skal gi klare, konsise og nøyaktige operasjonelle risikorapporter til relevante funksjoner og

enheter. Kostnaden for å binde kapital relatert til operasjonell risiko skal dekkes av produktet som gir opphav til den underliggende operasjonelle risikoen.

Etablering og utvikling av kontrollmiljø

Myndighetenes rammebetingelser samt konsernpolicyer og retningslinjer i DNB krever at det etableres et kontrollmiljø for å sikre at risikoprofilen er innenfor vedtatt risikoappetitt. Systemet for kontroll av operasjonell risiko vedlikeholdes slik at ledelsen har tillit til at den operasjonelle risikoen blir ivarettatt i tråd med etablerte grenser og operasjonelle prosedyrer. En robust risikostyringskultur bygges gjennom prinsippene for de tre forsvarslinjene.

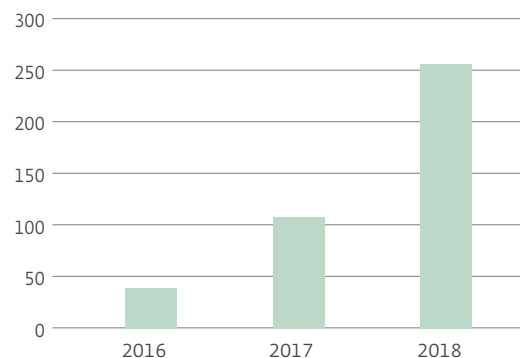
For å sikre at alle linjeledere etablerer en velfungerende risikostyringskultur er det definert minimumsstandarder knyttet til risikovurderinger og rapportering. Risikoappetitt for DNB Liv fastsettes i samsvar med definisjon i konsernretningslinjen for styring av operasjonell risiko hvor det fremgår at den skal være lav. Med basis i dette er det etablert en målsetning i risikoappetit trammeverket hvor det fremkommer at operasjonelle tap skal være lavere enn 5 millioner kroner per kvartal.

Operasjonell risiko beregnet i henhold til standardmodellen i Solvens II utgjorde 1,1 milliarder kroner ved utløpet av 2018. DNB Liv registrerer og rapporterer antall hendelser og tap i egen hendelsesdatabase. Antall hendelser i 2018 er høyere enn i 2017, mens tapene ligger på samme nivå. Økt fokus på operasjonell risiko i selskapet har medført økt fokus på rapportering av hendelser. I 2018 utgjorde operasjonelle tap 18,1 millioner kroner – se figur til høyre.

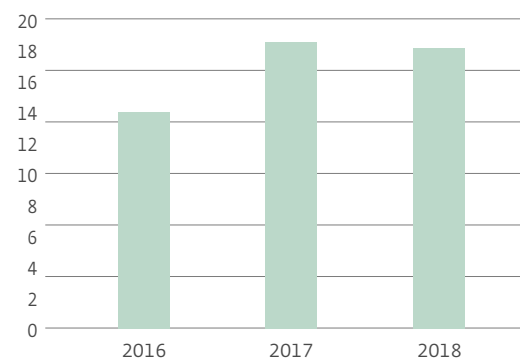
Standardmodellen for beregning av operasjonell risiko overvurderer etter selskapets oppfatning den reelle operasjonelle risikoen som er knyttet til selskapets virksomhet.

Operasjonelle tap forventes å forbli på et lavt nivå også fremover, noe som er uttrykt gjennom risikoappetitt rammeverket.

Operasjonelle hendelser
antall hendelser

Operasjonelle tap
millioner kroner

C.5 ANDRE VESENTLIGE RISIKOER

Forretningsrisiko er risiko knyttet til svingninger i resultatet på grunn av endringer i eksterne forhold som markeds-situasjonen og myndighetsreguleringer, eller bortfall av inntekter som følge av svekket omdømme. Håndteringen av forretningsrisiko skjer i første rekke gjennom strategiprosessen og ved løpende arbeid for å ta vare på, og forbedre selskapets omdømme.

Forretningsrisiko, målt som økonomisk kapital, var uendret i 2018 sammenlignet med 2017, og er vurdert til 0,3 milliarder kroner ved utgangen av 2018. De regulatoriske kravene til finansinstitusjonene har blitt vesentlig strengere etter finanskrisen og Solvens II – regelverket medfører høyere kapitalkrav for garanterte produkter. Ytelsesbaserte pensjonsordninger med høy rentegaranti vurderes ikke å være levedyktig over tid. DNB Liv har tilpasset seg ved å avvikle offentlig tjenstepensjonsvirksomhet, og tillater ikke tilflytting av tradisjonelle fripoliser og ytelsespensjonsordninger fra andre pensjonsforetak. DNB Livs strategi innebærer vekst innenfor nye og mer fleksible pensjonsprodukter som blant annet tilbyr kundene muligheten til å velge investeringskombinasjoner selv. Disse produktene har et vesentlig lavere kapitalkrav.

Den teknologiske utviklingen, med økt grad av digitalisering, selvbetjening og informasjonsdeling, er en økende utfordring. Dette krever en løpende tilpasning av organisasjon og kostnadsbase. DNB Liv legger vekt på å utnytte de muligheter som ny teknologi gir.

Omdømme

DNB Liv skal ikke assosieres med virksomhet som kan skade selskapets omdømme. For DNB konsernet følges nivået på omdømmerisiko gjennom flere indikatorer, og det er fastsatt grense for hva som er akseptabelt nivå på omdømmemålingen. DNB Liv inngår i denne målingen. God strategisk planlegging er det viktigste verktøyet for å redusere forretningsrisikoen. Forretningsrisiko

påvirkes også positivt gjennom ansattes aktive forhold til samfunnsansvar og det etiske regelverket.

Omdømmerisiko blir i tillegg styrt gjennom policyer og forretningsaktiviteter, herunder compliance. Omdømmerisiko følges opp gjennom overvåking av medieomtale, mens konkurransesituasjonen følges opp gjennom analyser av markedsutviklingen samt utviklingen i markedsandeler.

DNB Liv har i 2018 gjennomført en produktsjekk hvor alle produkter ble vurdert etter en felles konsern mal. I gjennomgangen ble produktenes egenskaper beskrevet samt at alle vesentlige risikoer ble kartlagt. Samtlige produkter i DNB Liv ble godkjent.

DNB Liv har over en lang periode lagt vekt på å etablere prosesser som sikrer våre kunder riktig og rask oppgjørsbehandling ved skadetilfeller. Riktig oppgjør til rett tid vurderes å ha stor betydning for selskapets renommé. I et så stort selskap som DNB Liv vil det alltid være en iboende risiko knyttet til oppgjørsbehandling, men selskapet har hatt svært få saker som vurderes å ha skadet selskapets renommé.

Det stilles stadig større krav fra kunder og myndigheter knyttet til klimarisiko og innføring av rutiner som sikrer bærekraftige investeringer. Selskapet har gode rutiner som sikrer ekskludering av selskap basert på kriterier fastsatt av Etisk råd i DNB. Fokuset fremover er å utvikle investeringsrutiner som sikrer bærekraftige investeringer basert på et bredere spekter av kriterier med tilhørende rapportering til kunder og omverdenen.

DNB Liv har siden 2017 gradvis avvirket ekstern distribusjon av spareforsikringsprodukter. 41 avtaler med banker og agenturer er avvirket. Resterende 6 avtaler vil løpe oppsigelsestiden ut til 30.06.2020. Avviklingen er gjennomført uten alvorlige tvister og kundebetjening er overført til kundesentrene. Risiko for tap av renommé vurderes å være tatt ned gjennom denne avviklingsprosessen.

ENDRINGER I REGELVERK

Standardmodellen Solvens II

Standardmodellen i Solvens II og prinsipper som benyttes for verdsettelse av langsiktige garantier skal revideres de neste årene. Forslag til EU kommisjonen som er fremmet fra det europeiske tilsynsorganet EIOPA påvirker måling av renterisiko vesentlig, og det er per tidspunkt usikkerhet knyttet til hvordan regulatorisk kapitalkrav for langsiktige garantier skal beregnes frem i tid. Revisjonen av regelverket er ventet å bli sluttført i løpet av 2020.

Pensjonskonto

Finansdepartementet er i ferd med å innføre endringer i lovgivningen som gir kundene mulighet til å slå sammen pensjonskapitalbevis med aktive innskuddspensjonsavtaler (Egen pensjonskonto). Et av formålene med endringene er å skape en mer effektiv pensjonsforvaltning med reduserte kostnader for kunden. Hvilken effekt dette vil ha for selskapets inntjening er per tidspunkt usikkert.

Utover regulatorisk risiko knyttet til Solvens II og Egen pensjonskonto er det ikke identifisert øvrige risiko som er vesentlig for selskapet.

Garanterte produkter

En arbeidsgruppe bestående av representanter fra Finanstilsynet og Finansdepartementet har vurdert hvilke produktregler som kan endres for garanterte pensjonsprodukter (i hovedsak fripoliser og ytelsespensjon) slik at kundene kan forvente å få en bedre oppskrivning av pensjonsytelsene.

Det er ikke satt noe tidsfrist for når regelverksendringene skal innføres. For DNB Liv vil endringene kunne medføre en mer fleksibel resultatdannelse med tilhørende lavere kapitalkrav.

Finanstilsynet har etter oppdrag fra Finansdepartementet utredet kapitalkrav for lån med pant i bolig som tilbys av forsikringselskap. I henhold til dagens regelverk er lån

som er sikret innenfor 60 prosent av pantens verdi fritatt for kapitalkrav.

Forslag fra Finanstilsynet innebærer et det innføres et gulv på 30 prosent av lånet hvor det beregnes et kapitalkrav på 15 prosent. For lån innenfor 60 prosent av pantets verdi medfører dette et kapitalkrav på 4.5 prosent. Blir regelverket innført som foreslått påvirkes solvensmarginen for DNB Liv i svært begrenset grad. Basert på portefølje av boliglån ved utløpet av 2018 er estimert virkning at solvensmargin svekkes med 1-2 prosentpoeng.

C.6 ANNEN RELEVANT INFORMASJON

Selskapet har ingen annen vesentlig eller relevant informasjon enn det som fremkommer over.

D. Verdivurdering for solvensformål

D.1 EIENDELER

I solvensberegningen benyttes verdivurderinger av eiendeler fra finansregnskapet med observerbare markedspriser i den utstrekning det er mulig. Dette er ikke mulig blant annet for eiendom, lite likvide rentepapirer og lån som føres til amortisert kost. For verdivurdering av eiendom benyttes en intern verdivurderingsmodell vurdert opp mot to eksterne takster i et rullerende utvalg. For rentepapirer og lån som føres til amortisert kost benyttes det samme metode som fremkommer av mer-/mindreverdi i regnskapet. For rentepapirer uten observerbare markedspriser benyttes den eksterne leverandøren Nordic Bond Pricing. For direkte lån benyttes verdivurdering fra DNB Bank ASA slik det også fremkommer av regnskapet. Det vises til note 2-14 i årsregnskapet hvor verdsettelsesprinsippene er utdypet.

D.2 TEKNISKE AVSETNINGER

Forsikringstekniske avsetninger beregnet i henhold til Solvens II regelverket består av beste estimat for forpliktelsene og en risikomargin.

Ved beregning av beste estimat for forpliktelsene kvantifiseres kontantstrømmer mellom kunder og selskap. Noen kontantstrømmer er kjente og sikre, slik som opptjente pensjonsytelser, mens andre er ukjente. De ukjente kontantstrømmene kvantifiseres i et simuleringsverktøy. I verktøyet er det resultatdannelsen mellom kunde og selskap som beregnes, forutsatt en sannsynlig avkastning

på eiendelene. Gjennom framtidige årlige renteresultat, risikoresultat og administrasjonsresultat, beregnes kundens og selskapets framtidige ukjente kontantstrømmer. Verdien av rentegaranti, bruk av bufferkapital og retten til overskudd er inkludert i denne beregningen. Verdien av utbetalinger til kunden utover de opprinnelige garanterte medregnes som kundeforpliktelse. Verdien av utbetalinger til kunden er beste estimat av avsetningene. I beregningen anvendes 50 000 scenarioer for utviklingen av eiendelene over 80 år. Antall scenarioer er valgt for å sikre konvergens i beregningene. Tidshorisonen er valgt for å inkludere alle framtidige utbetalinger i beregningen av forsikringstekniske avsetninger. Alle kontrakter på selskapets balanse i dag er avvirket over denne tidsperioden.

Risikomarginen er kvantifisert gjennom en egen modell for dette formålet. I modellene framskrives utviklingen av kapitalkravet tilknyttet forsikringsrisiko (solvenskapitalkravet for liv og helse forsikringer). Risikomarginen er gitt som 6 prosent multiplisert med nåverdien av alle framtidige kapitalkrav tilknyttet forsikringsrisiko. Anvendt diskonteringsrente er gitt gjennom tilsynsmyndighetenes markedsrentekurve på beregningstidspunktet. I framskrivningen antas det for de fleste produkter at forsikringsrisikoen er proporsjonal til utviklingen i beste estimat kontantstrømmen.

Ved beregning av beste estimat for forpliktelsene fastsettes forutsetninger som utledes av første linje risikostyring og forankres i selskapets ledelse og styre. Forutsetningene revurderes minst årlig. Sentrale forutsetninger for fast-

settelsen av beste estimat er:

- Markedsrentekurve definert av tilsynsmyndighetene
- Utvikling i framtidig dødelighet
- Utvikling i framtidig uførhet
- Utvikling i framtidig administrasjonsresultat
- Framtidig kundeadferd

I grunnlaget for fastsettelse av framtidig utvikling i dødelighet og uførhet anvendes selskapets erfaringsdata på hvert enkelt produkt. Utviklingen de seneste år vektlegges mer enn eldre data. Framtidig kundeadferd er knyttet til avgang og omdanning av eksisterende kontrakter. De fastsettes basert på historiske data og den dialog selskapet har med kundene. For noen produkter er markedet lukket og det er ingen konkurranse om kundene, slik at avgangen her er tilnærmet fraværende.

DNB Liv har søkt Finanstilsynet og fått innvilget anvendelse av overgangsregelverket på forsikringstekniske avsetninger. Ved fastsettelse av solvenskapitalkravet kan selskapet anvende regnskapsmessige forsikringsforpliktelser i stedet for forpliktelser beregnet i tråd med solvensregelverket. Overgangsreglene gjelder i 16 år og effekten reduseres med 1/16 hvert år, første gang fra 1.1.2017.

Tabellen på neste side viser forsikringsforpliktelsene beregnet i henhold til Solvens II regelverket og forsikringsforpliktelsene i henhold til regnskapet (Solvens I). Av tabellen fremgår også effekten av overgangsreglene.

D. Verdivurdering for solvensformål

Forsikringstekniske avsetninger

Millioner kroner	Livsforsikringsprodukter med årlig garanti		Investeringsvalg	Helseforsikring	Total
	Med overskuddsdeling	Uten overskuddsdeling			
31.12.2018					
Solvens I	163 088	35 989	77 241	4 967	281 286
Solvens II	177 629	34 279	72 226	4 880	289 015
Effekt overgangsregelverk	12 723	(1 496)	(4 388)	94	6 933
31.12.2017					
Solvens I	164 252	39 696	75 206	4 552	283 706
Solvens II	180 919	37 823	70 502	4 517	293 762
Effekt overgangsregelverk	15 625	(1 756)	(4 410)	91	9 550

Livsforsikringsprodukter med overskuddsdeling omfatter fripoliser og individuelle produkter med rentegaranti etablert før 1.1.2008. Livsforsikringsprodukter uten overskuddsdeling omfatter ytelsespensjon bedriftsmarked og individuelle produkter etablert etter 1.1.2008. Investeringsvalg uten garanti er innskuddspensjon og unit linked produkter i personmarkedssegmentet.

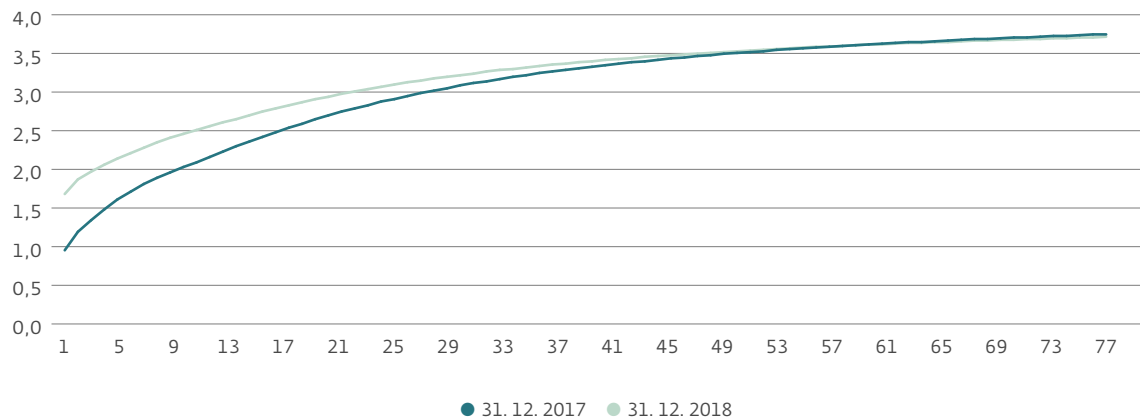
Forsikringstekniske avsetninger er redusert med 2,4 milliarder kroner i løpet av 2018. Nedgangen er i hovedsak knyttet til utviklingen i aksjemarkedene i tredje kvartal. Fallet i aksjekursene gikk markant utover buffere tilknyttet produkter med garanti og kundefond til produkter uten garanti.

Endringer i rentekurven som legges til grunn for beregning av de forsikringstekniske avsetningene kan gi vesentlige utslag i beregningene. Som vist i figuren under har det vært relativt store endring i rentekurvene som ble benyttet 31.12.2017 og 31.12.2018.

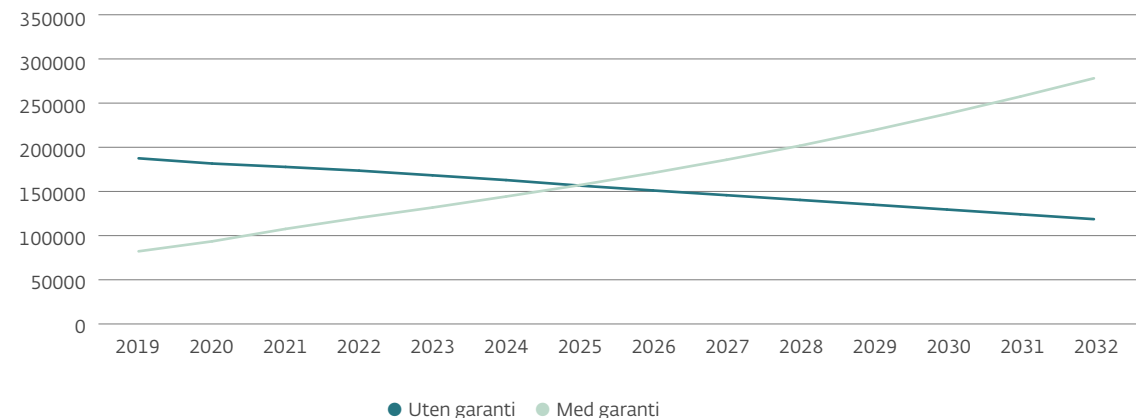
For beregning av forsikringstekniske avsetninger benyttes en volatilitetsjustering av rentekurven. Justeringen har som intensjon å hindre kunstig volatilitet i selskapets solvensmargin som følge av bevegelser i markedsspread på selskapets obligasjonsportefølje, blant annet for å minske prosyklisk atferd. Volatilitetsjusteringen er beregnet med utgangspunkt i en referanseportefølje basert på norske livselskaps eiendeler, og utgjorde 42 basispunkter i påslag i rentekurven ved utgangen av 2018. Uten volatilitetsjustering ville forsikringstekniske avsetninger uten overgangsregler vært 5,4 milliarder kroner høyere og solvensmarginen ville vært redusert med 36 prosentpoeng.

Basert på forventet avvikling av ytelsespensjon med utstedelse av fripoliser er det foretatt en fremskrivning av forsikringsforpliktelser med rentegarantier frem til 2032 som er utløpet av overgangsperioden for verdsettelse av forsikringstekniske avsetninger. Produkter med rentegaranti er forventet redusert fra et nivå på cirka 190 milliarder

Rentekurve
prosent

Utvikling - forsikringstekniske avsetninger
milliarder kroner

D. Verdivurdering for solvensformål

kroner i 2019 til omtrent 120 milliarder kroner i 2032.

Reduksjon i forsikringstekniske avsetninger med rentegaranti og risiko for utvikling i levealder kombinert med vekst i produkter uten slike garantier vil bidra til styrket solvensmargin de kommende årene.

D.3 ANDRE FORPLIKTELSER

Andre forpliktelser ut over de forsikringstekniske forpliktelser utgjør 10,2 milliarder kroner i solvensberegningen og fremkommer av tabellen nedenfor:

Andre forpliktelser	
<i>millioner kroner</i>	
Pensjonsforpliktelser egne ansatte	160
Utsatt skatt	2 420
Derivater	743
Andre forpliktelser knyttet til reassuranse, forsikringsoppgjør og annet	1 674
Ansvarlig lån	7 000
Sum andre forpliktelser	11 997

Utsatt skatt avviker fra skatteposisjonen i finansregnskapet som følge av at det beregnes en skatteeffekt av verdiendringen ved overgang til Solvens II. Dette medfører en økning av skatteforpliktelsen til 2 684 millioner kroner. For de øvrige forpliktelsene samsvarer verdsettelsen i solvensbalansen med verdsettelsen i finansregnskapet.

E. Kapitalstyring

DNBs langsiktige finansielle ambisjoner er at konsernet skal oppnå en egenkapitalavkastning på over 12 prosent, en langsiktig ren kjernekapitaldekning på om lag 16 prosent og en utdelingsgrad på minimum 50 prosent av konsernets overskudd gitt at kapitaldekningen er tilfredsstillende. For DNB Liv er målsettingen 6-8 prosent egenkapitalavkastning i strategiperioden og gradvis økende til over 12 prosent. DNB Liv har en langsiktig målsetning om at solvensmargin uten overgangsregler skal være høyere enn 140 prosent.

Solvensmargin betegner forholdet mellom selskapets solvenskapital og solvenskapitalkravet som solvensregelverket stiller.

I tillegg til solvensmarginkravet har selskapene også et minstekapitalkrav (MCR). Dersom solvenskapitalen faller under solvensmarginkravet slik at solvensmarginen uten overgangsregler blir lavere enn 100 prosent skal det fremmes for Finanstilsynet en handlingsplan som viser hvordan solvensmarginen bringes over 100 prosent.

Dersom kapitalen faller under minstekapitalkravet overtar myndighetene styringen av selskapet.

Ved utgangen av 2018 var solvensmarginen 184 prosent med overgangsregler. Dette innebærer at selskapets kapital er nesten 2 ganger større enn kapitalkravet beregnet med overgangsregler. Uten overgangsregelverket hadde DNB Liv en solvensmargin på 152 prosent. Dette er etter utdeling av utbytte på 1,4 milliarder kroner.

Selskapets solvensmargin og margin til minstekapitalkravet fremkommer i tabellen til høyre.

Solvenskapitalkravet er redusert gjennom 2018 med 0,5 mrd. kroner. Dette skyldes i hovedsak økt tapsabsorbering i forsikringsforpliktelsene. Styrket solvenskapital med 0,4 milliarder kroner skyldes en samlet positiv utvikling i forholdet mellom eiendeler og forpliktelser.

Selskapet har gjennom hele 2018 hatt en solvenskapital som er høyere enn solvenskapitalkravet både med og uten overgangsregler. Ved utløpet av 2018 har selskapet gode marginer til de gjeldende solvenskapitalkravene og er godt kapitalisert. Dette innebærer også at selskapet vil innfri solvenskravene på et lavere rentenivå enn dagens markedsrenter.

DNB Livs egenvurdering av risiko og kapital konkluderer med at selskapet er tilstrekkelig kapitalisert i perioden frem mot 2021 og at det er god balanse mellom risiko og kapital. I disse vurderingene og fremskrivningene er det forutsatt at hele resultatet etter skatt utdeles som utbytte.

E.1 SOLVENSKAPITALEN

Ved utgangen av 2018 var selskapets sammensetning av kapital som fremstilt i tabellen på neste side. I kapitalen inngår avstemmingsreserven hvor effekten av å verdsette eiendeler og forpliktelser til markedsverdier fremkommer.

Solvenskapital og solvenskapitalkrav

Med overgangsregler	31.12.2018	31.12.2017
Solvenskapital	32 797	34 307
Solvenskapitalkrav	17 777	18 079
Solvensmargin	184 %	190 %
Kapital	32 797	34 307
Minstekapitalkrav	7 332	7 436
Solvensmargin(MCR)	447 %	461 %
Uten overgangsregler	31.12.2018	31.12.2017
Solvenskapital	27 598	27 140
Solvenskapitalkrav	18 163	18 647
Solvensmargin	152 %	146 %
Kapital	27 598	27 140
Minstekapitalkrav	7 694	7 888
Solvensmargin(MCR)	359 %	344 %

Kapital og kapitalkrav

Beløp i millioner kroner	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2016
Solvenskapital			
Kapital gruppe 1			
Aksjekapital	1 750	1 750	1 750
Overkursfond	6 016	6 016	6 016
Ansvarlige lån	1 500		
Avstemmingsreserve	17 431	20 520	21 106
Inkludert effekt av overgangsreglene	5 200	7 162	8 798
Sum kapital gruppe 1	26 697	28 286	28 872
Kapitalgruppe 2			
Ansvarlige lån	5 500	5 500	5 500
Risikoutjevningfond	601	516	407
Sum kapital gruppe 2	6 101	6 016	5 907
Kapitalgruppe 3			
Utsatt skatt	0	0	0
Sum kapital gruppe 3	0	0	0
Sum ansvarlig kapital	32 797	34 302	34 779
Sum ansvarlig kapital uten overgangsregler	27 598	27 140	25 981

Sammensetning av avstemmingsdifferansen fremkommer av tabell til høyre.

Samlet er ansvarlig kapital med overgangsregler redusert med 1,5 milliarder kroner. I løpet av 2018 er avstemmingsreserven redusert med 3,1 milliarder kroner. Dette skyldes i hovedsak redusert effekt av overgangsreglene gjennom

utfasing av regelverket og redusert effekt av overgang til markedsverdi.

Ansvarlige lån under ansvarlig kapital gruppe 1 består av et evigvarende ansvarlig lån på 1,5 milliarder kroner med mulig innfrielse i 2028. Ansvarlige lån under ansvarlig kapital gruppe 2 består av et evigvarende ansvarlig lån

Avstemmingsreserve

millioner kroner	31.12.2018	31.12.2017
Annen opptjent egenkapital	14 007	14 108
Fond for urealiserte gevinster	768	688
Effekt av overgang til markedsverdi	(2 544)	(1 438)
Effekt av overgangsreglene	5 200	7 162
Total avstemmingsreserve	17 431	20 520

Sensitiviteter

millioner kroner	SCR	Solvenskapital	Samlet effekt	Solvensmargin
Status 31.12.2018	18 163	27 598		152 %
Rente + 0,5 pp	17 192	30 388	13 495	177 %
Rente - 0,5 pp	18 965	24 056	5 091	127 %
Uten VA	20 386	23 546	3 159	115 %
Død + 10 %	17 661	28 159	10 498	159 %
Død - 10 %	19 054	26 626	7 572	140 %
Uførhet + 10 %	18 277	27 454	9 177	150 %
Uførhet - 10 %	18 062	27 721	9 659	153 %
Aksjer -25 %	19 478	26 444	6 966	136 %
Spread + 50 bp, VA + 215 bp	18 301	27 503	9 202	150 %
UFR 3,7 %	18 423	26 875	8 451	146 %

på 3 milliarder kroner som kan innfris i 2025 og et tidsbegrenset lån på 2,5 milliarder med forfall i 2025 med mulig førtidig innfrielse i 2020. De ansvarlige lånene er interne lån i DNB konsernet. I regelverket for sammensetning av ansvarlig kapital er det en begrensning i hvor mye gruppe 2 kapital som kan dekke minstekravet (MCR), og kapitalen i denne kategorien reduseres i forhold til utgangspunktet.

Kapital som inngår i gruppe 3 kan ikke dekke MCR kravet.

Sensitiviteter

Solvensmarginen er sensitiv i forhold til endringer i forutsetninger og rentenivå. DNB Liv utarbeider sensitiviteter i forhold til beregningen av solvensmargin.

Sensitiviteter per 31.12.2018 fremgår av tabellen over. Sensitivitetsanalysen viser at selskapets største risiko er fall i rentene. Ved et rentefall på 50 basispunkter reduseres solvensmarginen fra 152 prosent til 127 prosent. Også endret dødelighet gir vesentlig effekt på solvensmarginen. I analysen er det forutsatt redusert dødelighet med 10 prosent noe som tilsvarer økt levealder med 1–2 år. Dette reduserer solvensmarginen til 140 prosent. Dersom det fremtidige rentenivået målt gjennom UFR (Ultimate Forward Rate) reduseres fra 4,0 prosent til 3,7 prosent reduseres solvensmarginen til 146 prosent. Denne sensitivitet er relevant i forhold til beslutning som foreligger fra EU-kommisjonen knyttet til å redusere UFR ned til 3,65 prosent med innfasing av 15 basispunkter per år med virkning fra 1.1.2018. De øvrige sensitivitetene gir beskjedne effekt på solvensmarginen. Effekten inklusive overgangsreglene er på samme nivå som vist over med ett unntak. Endret rente kompenseres for gjennom overgangsregleverket og renteendringer gir liten effekt for solvensmarginen ved bruk av overgangsregelverket. Basert på beregninger foretatt per 31.12.2018 vil selskapet ha en solvensmargin over 160 prosent for alle sensitivitetene med overgangsregler.

E.2 SOLVENSKAPITALKRAVET OG MINSTEKAPITALKRAVET

Tabellen til høyre viser en oversikt over utviklingen i solvenskapitalkravet uten overgangsregler i 2018 samlet og fordelt på hovedmodulene i standardmodellen.

Det ble kjøpt aksjer i 2018 som sammen med god verdistigning på eiendom økte markedsrisikoen. Spreadrisikoen økte også som følge av investeringer i lange hold til forfall obligasjoner og investeringer i Private Credit-fond. Den økte markedsrisikoen ble motvirket av at den dynamiske stressfaktoren for aksjer ble redusert.

Forsikringsrisiko ble noe redusert gjennom 2018, hovedsakelig på grunn av økte renter.

Solvenskapitalkrav (SCR) og minstekrav til kapital (MCR)

<i>millioner kroner</i>	31.12.2018	31.12.2017
Markeds- og motpartsrisiko	30 613	29 554
Forsikringsrisiko	10 973	11 328
Operasjonell risiko	1 123	1 123
Diversifisering	(7 322)	(7 423)
Tapsabsorbering i utsatt skatt	(5 007)	(5 126)
Tapsabsorbering i forsikringstekniske avsetninger	(12 603)	(11 376)
Solvenskapitalkrav	17 777	18 079
Minstekapitalkrav	7 332	7 908
Solvensmargin med overgangsregler	184 %	190 %
Solvensmargin uten overgangsregler	152 %	146 %

Sammensetning av undermoduler for markedsrisiko i standardmetoden er vist i C.2.

Beregningen av minstekravet til kapital baserer seg på rater av beste estimat avsetninger under Solvens II for livsforsikringsprodukter og skadeprodukter. I beregningen er det en nedre og øvre begrensning i kravet på minimum 25 % og maksimum 45 % av beregnet solvenskapitalkrav. Minstekapitalkravet per 31.12.2018 er dominert av krav tilknyttet livsforsikringsdelen av forretningen (95 %). Skadeproduktene står for de siste 5 %. Minstekravet er 31.12.2018 ikke utenfor begrensningene på minimum 25 % og maksimum 45 %.

Minstekapitalkravet er i løpet av 2018 redusert med 0,1 milliarder kroner. Dette skyldes i hovedsak økte avsetninger gjennom 2018.

E.3 BRUK AV DEN DURASJONSBASERTE UNDERMODULEN FOR AKSJERISIKO VED BEREGNINGEN AV SOLVENSKAPITALKRAVET

Selskapet anvender ikke denne undermodulen.

E.4 FORSKJELLER MELLOM STANDARDFORMELEN OG BENYTTEDE INTERNE MODELLER

Selskapet benytter ikke interne modeller.

E.5 BRUDD PÅ MINSTEKAPITALKRAVET OG BRUDD PÅ SOLVENSKAPITALKRAVET

DNB Liv har rapportert kapitalkravet til Finanstilsynet for hvert kvartal i 2018. Selskapet har i hele perioden oppfylt solvenskapitalkravene.

E.6 ANNEN RELEVANT INFORMASJON

Tilstrekkelighetstest

Selskapet har i henhold til IFRS 4, vurdert om selskapets avsetninger står i forhold til forpliktelsene overfor kundene. Dersom testen viser at premiereservene er for lave til å bære de fremtidige forpliktelsene selskapet har, skal differansen regnskapsføres ved testtidspunktet. Testen gjelder DNB sitt konsernregnskap som følger IFRS.

Alle pristariffer som selskapet benytter, baserer seg på selskapets erfaringer innen produktsegment eller bransje. Produkter vil dermed kunne ha forskjellige grunnlagsrenter, dødelighets- og uførhetsantagelser, samt forskjellige omkostninger. Tilstrekkelighetstesten vurderer marginene i tariffene gjennom fremtidige risiko- og administrasjonsresultat. Realistisk verdi av forpliktelsene beregnes som nåverdien av fremtidige kontantstrømmer fra forsikringskontraktene gitt en rentekurve. Tilstrekkelighetstesten er følsom for endringer i rentekurven samt forutsetninger om oppreservering til langt liv. Tilstrekkelighetstesten indikerte ikke noe behov for ytterligere avsetninger for forpliktelser overfor forsikringstakerne og viste gode marginer per 31. desember 2018.

Vedlegg

LIST OF REPORTED TEMPLATES

- S.02.01.02 Balance sheet
- S.05.01.02 Premiums, claims and expenses by line of business
- S.12.01.02 Life and Health SLT Technical Provisions
- S.17.01.02 Non-Life Technical Provisions
- S.19.01.21 Non-Life insurance claims
- S.22.01.21 Impact of long term guarantees measures and transitionals
- S.23.01.01 Own Funds
- S.25.01.21 Solvency Capital Requirement
 - for undertakings on Standard Formula
- S.28.02.01 Minimum Capital Requirement
 - Both life and non-life insurance activity

Kilde:

[Implementing regulation EU 2015 – 2452 ITS SFCR.pdf](#)

[EIOPA delegated regulation 202015 - supplementing direktive 202009-138 EC. Article 307,308,309,310,311.](#)

**Vi er her.
For at du skal
være i forkant.**

DNB Livsforsikring AS

Postadresse:
Postboks 7500
N-5020 Bergen

Besøksadresse:
Solheimsgaten 7C
Bergen

dnb.no